

Міністерство внутрішніх справ України
Львівський державний університет внутрішніх справ

Co-funded by the
European Union

**Збірник тез доповідей
учасників науково-практичного круглого столу
у рамках проєкту міжнародної технічної допомоги
Європейського Союзу Еразмус+**

«Запобігання та протидія домашньому насильству в час суспільно необхідної
ізоляції»

№ 101123014 — NON-VIOLENCE — ERASMUS-JMO-2023-HEI-TCH-RSCH

26 травня 2025 року

УДК 364.1(=341.1+341.222)(=159.9)

Рекомендовано до розміщення в електронних сервісах ЛьвДУВС Вченою радою Львівського державного університету внутрішніх справ (протокол № 1 від 26 серпня 2025 р.)

Упорядники:

Ю. А. Хатнюк

кандидат юридичних наук, доцент

І. В. Бесага

доктор філософії у галузі права, доцент

Запобігання та протидія домашньому насильству в час суспільно необхідної ізоляції: збірник тез доповідей учасників науково-практичного круглого столу (26 травня 2025 року) / упор. Ю. А. Хатнюк, І. В. Бесага. Львів. Львівський державний університет внутрішніх справ, 2025. 93 с.

Матеріали надруковані в авторській редакції. За достовірність фактів, цитат, власних імен, посилань на літературні джерела та інших відомостей відповідають автори публікації.

Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать лише автору (-ам) і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з питань освіти та культури. Ні Європейський Союз, ні грантодавець не можуть нести за них відповідальність.

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

У збірнику представлені тези доповідей, повідомлень та виступів учасників науково-практичного круглого столу «Запобігання та протидія домашньому насильству в час суспільно необхідної ізоляції» (26 травня 2025 року). У публікаціях учасників збірника висвітлено широкий спектр теоретичних і практичних аспектів протидії та запобігання домашньому насильству в контексті європейських цінностей, прав людини та безпекових викликів сучасності. Розкрито міжнародні стандарти та політику Європейського Союзу, окреслено напрями співпраці України з інституціями ЄС у сфері протидії насильству, а також проаналізовано особливості діяльності суб'єктів, залучених до цієї роботи на національному рівні. Окрему увагу приділено практиці міжнародних судів і Верховного Суду, що формує сучасне бачення судового захисту постраждалих осіб. Автори розглядають психосоціальні чинники насильства, питання реабілітаційної психології в подоланні кризових станів, а також наслідки пандемії COVID-19 та повномасштабного вторгнення РФ на динаміку домашнього і гендерно зумовленого насильства. У міждисциплінарному ключі аналізується вплив антропогенного середовища на поведінку людини, що дозволяє осмислити проблематику насильства в широкому соціокультурному вимірі.

The collection includes abstracts of presentations, reports, and speeches delivered by participants of the scientific and practical roundtable «Prevention and countermeasures against domestic violence during socially necessary isolation» (May 26, 2025). The contributions presented in this volume highlight a wide range of theoretical and practical aspects of preventing and combating domestic violence in the context of European values, human rights, and the security challenges of the present day. The authors examine international standards and the European Union's policy on domestic violence, outline the directions of cooperation between Ukraine and EU institutions in this area, and analyze the specific features of national actors engaged in prevention and response efforts. Particular attention is devoted to the case law of international courts and the Supreme Court of Ukraine, which shapes the modern vision of judicial protection for victims. The publication also explores psychosocial causes of domestic violence, the foundations of rehabilitation psychology in overcoming the consequences of crises, and the impact of the COVID-19 pandemic and the full-scale invasion of Ukraine by the Russian Federation on the dynamics of domestic and gender-based violence. From an interdisciplinary perspective, the influence of the anthropogenic environment on human behavior is analyzed, offering a broader socio-cultural understanding of the issue.

© Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2025

© Автори публікацій, 2025

ЗМІСТ

Вступне слово		3
АДАМЧУК Назарій	Практика Верховного Суду у справах про видачу обмежувального припису	7
БАГАН Тетяна	Наслідки пандемії COVID-19 на домашнє і гендерно зумовлене насильство	8
БЕНЕДИЦЬКА Марія	Механізми реалізації повноважень суб'єктами протидії домашньому насильству в Україні	11
БЕСАГА Ірина, ДІДИК Наталія	Оскарження термінового заборонного припису як акту правозастосування	13
БОРИК Юрій	Домашнє насильство в умовах війни та переселення: нові виклики для державної системи захисту	15
БУБАН Ольга	Домашнє насильство серед військовослужбовців та їхніх родин: правові та соціальні аспекти	16
Микола ГАВЧУК	Психологічні наслідки домашнього насильства для потерпілих	17
ГРИЦИК Микола	Вчинення домашнього насильства над неповнолітніми	19
ГУРКОВСЬКА Катерина	Взаємодія підрозділів Національної поліції з іншими суб'єктами, на які покладаються функції із здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству	20
ДЗУНДЗА Аліна	Попередження та протидія жорсткому поводженню із дітьми	23
ДУШНА Вікторія	Психологічні наслідки домашнього насильства для дітей	25
ЄВХУТИЧ Ірина	Зв'язок домашнього насильства з гендерною нерівністю в європейському правовому контексті	27
ЖУПАНИН Юлія	Реагування поліцейських на випадки домашнього насильства	29
ЗЕЛЕНКО Кароліна	Правове регулювання протидії домашньому насильству в Україні: проблеми та перспективи	32
ІУДКІНА Катерина	Реалізація права на звернення у сфері протидії домашньому насильству	34
ЙОСИФОВИЧ Данило	Виклики правозастосування у сфері протидії насильству	35
КАРПА Іван	Співпраця України та ЄС в сфері запобігання та протидії домашньому насильству	37
КОВАЛЬ Христина	Реагування поліцейського на випадки домашнього насильства	39
КОЗАК Вікторія	Домашнє насильство щодо неповнолітніх	41
КОСТОВСЬКА Катерина	Адміністративно-правовий механізм протидії домашньому насильству в умовах збройного конфлікту	42

КУЧИШИН Давид	Практика міжнародних судів та вищих судових інстанцій у справах, пов'язаних із вчиненням домашнього насильства	44
КЮНЦЛІ Романа	Вплив архітектурного середовища житла на ризики домашнього насильства	46
МАЛЧАК Андрій	Ризики ескалації домашнього насильства в умовах воєнного стану: наслідки для жінок і вразливих груп	48
МАЦЮК Роман	Особливості взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи	49
МИКОЛАЙЧУК Максим	Реабілітація жертв домашнього насильства	51
НАВОЛОВСЬКИЙ Святослав	Наслідки пандемії COVID-19 та повномасштабного вторгнення РФ на територію України на домашнє і гендерно зумовлене насильство	54
ОЛЕНІЧ Марія	Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи	56
ОСТАПЮК Яна	Міжнародні стандарти ЄС щодо протидії та запобігання домашньому насильству	58
ПАСТУХ Вероніка	Політика ЄС щодо протидії та запобігання домашньому насильству	61
САМЧЕНКО Марта	Органи Національної поліції як суб'єкти запобігання та протидії домашньому насильству	64
СОКОЛОВ Данііл	Домашнє насильство як злочин проти особистості: проблеми правозастосування	67
СТАДНІК Андрій	Соціальні чинники як причини домашнього насильства	69
СТЕПАНЮК Андрій	Просторова організація міського середовища як чинник поведінкових девіацій: архітектурно-урбаністичний аналіз	72
СУКМАНОВСЬКА Лідія	Аналіз адміністративного законодавства України в контексті вимог Стамбульської конвенції	73
ТЕСЕЛЬКО Микита	Гендерні правопорушення: розуміння та протидія	75
ФЕДОРЕНКО Анастасія	Вплив воєнного стану на реагування та запобігання домашньому насильству в Україні	78
ХАТНЮК Юрій	Інституційно-нормативні суперечності у правовому механізмі протидії домашньому та гендерно зумовленому насильству	81
ШЕВЦОВА Анастасія	Запобігання домашньому насильству як гострій соціальній проблемі	83
ШЕВЧУК Наталія	Кримінально-процесуальні аспекти кваліфікації злочинів, пов'язаних із домашнім насильством	85
ШУРІН Андрій	Роль профспілок у протидії гендерно зумовленому насильству	87
ЯНЧИК Маріанна	Проблеми правозастосування ст. 173-2 КУпАП: між домашнім і гендерно зумовленим насильством	90

**Вельмишановне керівництво!
Високоповажні гості, колеги та партнери!
Шановні пані та панове!**

Щиро вітаємо вас на науково-практичному круглому столі «Запобігання та протидія домашньому насильству в час суспільно необхідної ізоляції». Цей важливий захід об'єднує представників державних органів, судових і правоохоронних інституцій, освітянської та наукової спільноти, громадських активістів і психологів — усіх, хто не лише усвідомлює масштаби проблеми, але й працює над пошуком ефективних механізмів її вирішення.

Домашнє насильство — це багатовимірне явище, що завдає шкоди не лише конкретній особі, а й підриває соціальні основи демократичного суспільства. Повномасштабна війна, яку переживає Україна, як і пандемія COVID-19, поглибили соціальну напругу, підвищили вразливість багатьох груп населення та ускладнили доступ до допомоги для осіб, які страждають від насильства. Саме тому тематика сьогоднішнього заходу є надзвичайно актуальною.

Європейський Союз вже багато років демонструє системний і принциповий підхід до протидії домашньому насильству, забезпечуючи реалізацію міжнародних стандартів, посилення інституційної спроможності, міжсекторальну взаємодію та підтримку постраждалих. Співпраця України з ЄС у цій сфері є важливим вектором євроінтеграційного руху та наближення нашої правозахисної політики до найкращих європейських практик.

Сьогоднішній захід присвячений не лише аналізу правових, психологічних і соціальних аспектів проблеми, але й обговоренню практики міжнародних і національних судів, діяльності профільних суб'єктів, а також розробленню нових підходів до подолання наслідків насильства через призму реабілітаційної психології.

Ми щиро вдячні всім, хто долучився до організації цієї події. Особлива подяка нашим європейським партнерам за підтримку України у складний історичний період та за спільні зусилля у формуванні безпечного середовища, заснованого на повазі до людської гідності та прав людини. Сподіваємося, що сьогоднішній день стане майданчиком для обміну досвідом, професійного діалогу, народження нових ідей і стратегій. Бажаємо всім плідної роботи, нових знань і рішучості в реалізації спільної мети — суспільства, вільного від домашнього та гендерно зумовленого насильства.

Слава Україні!

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ УЧАСНИКІВ КРУГЛОГО СТОЛУ

АДАМЧУК Назарій,

Партнер, керівник судової практики та банкрутства Юридичної компанії
«Алексеев, Боярчуков та партнери», аспірант
(Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет»)

ПРАКТИКА ВЕРХОВНОГО СУДУ У СПРАВАХ ПРО ВИДАЧУ ОБМЕЖУВАЛЬНОГО ПРИПИСУ

У межах окремого провадження, врегульованого статтями 293-294 ЦПК України, суд розглядає справи без змагальності сторін, зосереджуючи увагу на встановленні юридичних фактів, які мають значення для захисту прав, свобод та інтересів особи. Такий механізм особливо важливий у справах про видачу обмежувального припису з метою протидії домашньому насильству. Йдеться не про притягнення до юридичної відповідальності, а про створення умов для безпечного існування потерпілої особи.

Згідно із Законом України № 2229-VIII, обмежувальний припис є запобіжним заходом, спрямованим на захист постраждалих осіб. Верховний Суд у рішенні у справі № 509/7151/23 (2024) підкреслив, що під час розгляду заяви про такий припис суд зобов'язаний оцінювати форми домашнього насильства, якого зазнав заявник, і реальні ризики його продовження. При цьому не вимагається наявності ознак злочину чи адміністративного проступку, достатньо обґрунтованого фактичного підтвердження насильницьких дій або загрози їх повторення. Позиція Верховного Суду також полягає в тому, що непритягнення кривдника до відповідальності не є підставою для відмови у задоволенні заяви про обмежувальний припис, якщо існують інші докази (постанова у справі № 754/11171/19, 2020). Тимчасове обмеження, зокрема права власності кривдника, визнається законним заходом втручання, пропорційним характеру небезпеки (справа № 509/7151/23, 2024). Суди виходять із того, що цивільне законодавство дозволяє як усунути вже наявне порушення, так і запобігти можливому. Наприклад, перешкоджання у користуванні житлом (економічне насильство) може бути кваліфіковане як підстава для видачі припису навіть за відсутності фізичної шкоди (справа № 607/15692/17, 2019). У межах окремого провадження досліджується не стільки правопорушення, скільки сам факт насильства чи ризик його вчинення, що відрізняє цей механізм від кримінального або адміністративного.

Процесуальні норми ЦПК України дозволяють суду за власною ініціативою витребувати докази у справах окремого провадження (ст. 294). Це посилює захисну функцію суду і забезпечує повне й об'єктивне встановлення обставин.

Водночас заявник зберігає право надавати докази й обґрунтовувати свою позицію.

Розгляд таких справ є прикладом гнучкого підходу цивільного судочинства до захисту прав у ситуаціях, коли конфліктні правовідносини не потребують вирішення спору між сторонами, але вимагають оперативного втручання для запобігання насильству. Аналіз рішень Верховного Суду демонструє, що видача обмежувального припису – це насамперед превентивний правовий інструмент, що вимагає доказів реального чи потенційного порушення особистих прав, а не кваліфікації протиправної поведінки як делікту чи злочину.

Список використаних джерел:

1. Цивільний процесуальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40–41. № 42. № 43.
2. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 5. Ст. 35.
3. Постанова Верховного Суду від 11.06.2024 у справі № 509/7151/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120088797> (дата звернення: 25.05.2025).
4. Постанова Верховного Суду від 09.04.2020 у справі № 754/11171/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89034240> (дата звернення: 25.05.2025).
5. Постанова Верховного Суду від 18.04.2019 у справі № 607/15692/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81425446> (дата звернення: 25.05.2025).

БАГАН Тетяна,
курсант 2 курсу, факультету №2
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

НАСЛІДКИ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА ДОМАШНЄ І ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНЕ НАСИЛЬСТВО

Пандемія COVID-19 не лише спричинила глобальну медичну кризу, а й значно поглибила соціальні проблеми, зокрема – домашнє і гендерно зумовлене насильство. Із введенням локдаунів у всьому світі, мільйони людей були змушені перебувати у закритих просторах, часто – із власними кривдниками.

Через локдауни, для жертв домашнього та гендерно зумовленого насильства стало все дедалі важче звертатись по допомогу, особливо у зв'язку з тим, що жертви знаходились віч-на-віч зі своїми кривдниками. Сім'я, друзі та сусіди зазвичай не звертали уваги на явні ознаки насильства, адже в ті роки проблема не була настільки висвітленою, а суспільство керувалось негативними наративами, зводячи серйозність ситуації до жартів.

При здійсненні аналізу гендерно зумовленого насильства, варто зауважити, що таке сприйняття визначається 2 елементами: це історична проблема і вона складається з форм поведінки, притаманних певним контекстам. Це не соціальна

проблема, яка виражається по-різному залежно від обставин, це ідея, сконструйована на основі міфів і стереотипів, які її оточують. Своєю чергою, основна мета гендерно зумовленого насильства полягає не в тому, щоб завдати шкоди, а в тому, щоб контролювати і підпорядковувати жінок правилам, нав'язаним агресором на основі структурних елементів суспільства і культури. Тому це насильство триває в період, під час якого відбуваються фізичні, психологічні та сексуальні напади [1].

У 2020 році поліція отримала майже 209 тисяч заяв про вчинення сімейного насильства, тобто по 570 таких повідомлень щодоби [2]. Це на 47 % більше ніж у 2019 році. За 2021 рік до поліції надійшло майже 326 тис. заяв і повідомлень про вчинені правопорушення та інші події, пов'язані з домашнім насильством [3]. Упродовж 2023 року зареєстровано 291,4 тис. заяв і повідомлень про вчинення правопорушень та інших подій, пов'язаних з домашнім насильством [4]. А за 2024 рік зареєстровано 195,2 тис. заяв і повідомлень про вчинення правопорушень та інших подій, пов'язаних із домашнім насильством [5].

Разом з тим, за 2021 рік мобільними групами секторів протидії домашньому насильству Національної поліції України здійснено 97,2 тис. виїздів на повідомлення про факти вчинення домашнього насильства. Під час реагування на вказані виклики виявлено 41,5 тис. осіб, які постраждали від домашнього насильства, серед них – 32,3 тис. жінок та 3,6 тис. дітей [3].

Аналізуючи вищевказану звітність Національної Поліції України, можна зробити висновок, що пік правопорушень пов'язаних із домашнім і гендерно зумовленим насильством припав саме на період ізоляції, а саме 2020-2021 рр.

Варто відзначити, що на шляху протидії домашньому й гендерно зумовленому насильству в Україні спостерігаються певні зрушення та результати. Наприклад, задля подолання проблеми активізації гендерного насильства під час пандемії COVID-19 Національна поліція України створила чат-бот для отримання повідомлень про випадки домашнього насильства, й надання онлайн консультацій у Telegram, а також підготовлено інформаційні матеріали щодо захисту від домашнього насильства в період пандемії [6, с. 109].

Ратифікація Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульської конвенції) від 11.05.2011 [7] у 2022 році стала важливим кроком у системному наближенні до європейських стандартів у сфері захисту прав жінок та дітей. Згідно зі статистикою Національної поліції України у період 2020-2023 рр. фіксувався стабільно високий рівень звернень, що свідчить про загострення проблеми в умовах соціальної ізоляції. На даний момент офіційної статистики, щодо домашнього або гендерно зумовленого насильства ще немає, проте неможливо не відзначити який вклад в протидію внесли не лише державні органи, але й небайдужі особи створюючи безліч організацій, соціальні центри, притулки для жертв, гарячі лінії а також додатки на смартфонах.

Отже, пандемія COVID-19 стала каталізатором глибоких змін у системі протидії домашньому та гендерно зумовленому насильству в Україні. Вона

виявила наявні прогалини в доступі до захисту та допомоги, але водночас активізувала процеси вдосконалення національного законодавства, цифровізації сервісів підтримки та зміцнення міжвідомчої взаємодії. Ратифікація Стамбульської конвенції, розширення мобільних сервісів, розвиток онлайн-інструментів і посилення партнерства з міжнародними організаціями свідчать про прагнення України системно вирішувати цю проблему. Крім уже досягнутого прогресу, слід звернути увагу на необхідність сталого розвитку механізмів допомоги в умовах постійних криз – як пандемічних, так і воєнних. Важливо також удосконалити моніторинг і статистику, щоб мати реальну картину масштабів проблеми.

Список використаних джерел:

1. Miguel Lorente A. Gender-based violence during the pandemic and lockdown. *Spanish Journal of Legal Medicine*. 2020. Vol. 46. Issue 3. p. 139-145. DOI: 10.1016/j.remle.2020.05.005
2. Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2020 році. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2020/npu-zvit-2020.pdf>
3. Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2021 році. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2021/Zvit_NPU_2021_.pdf
4. Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2023 році. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2023/zvit_NPU_2023.pdf
5. Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2024 році. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit_2024/zvit-npu-2024.pdf
6. Прус І. Пандемія COVID-19 та домашнє і гендерно зумовлене насильство. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2022. Том 23. №1. С. 106-112. DOI: <https://doi.org/10.33270/01222302.106>
7. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція) від 11.05.2011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text (дата звернення: 24.05.2025)

БЕНЕДИЦЬКА Марія,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
(*Львівський державний університет внутрішніх справ*)

МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОВНОВАЖЕНЬ СУБ'ЄКТАМИ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УКРАЇНІ

Домашнє насильство залишається однією з найактуальніших соціально-правових проблем сучасного українського суспільства, яка потребує комплексного реагування з боку усіх суб'єктів, уповноважених на здійснення заходів із запобігання та протидії цьому явищу. Відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» № 2229-VIII від 07.12.2017 р., суб'єктами у цій сфері визнаються органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, Національна поліція України, служби у справах дітей, центри надання безоплатної правової допомоги, заклади охорони здоров'я, освітні заклади, громадські об'єднання та інші установи [1].

Особливість діяльності цих суб'єктів полягає у міжвідомчій взаємодії та застосуванні інтегрованого підходу до виявлення, фіксації, попередження та припинення випадків домашнього насильства. Зокрема, Національна поліція України, відповідно до статті 10 зазначеного Закону, виконує функції з прийняття та реагування на повідомлення про факти насильства, винесення термінових заборонних приписів, здійснення превентивної роботи з кривдниками, а також ведення обліку випадків домашнього насильства [1].

Органи місцевого самоврядування, як передбачено у статті 12 Закону № 2229-VIII, мають забезпечувати створення спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб: притулків, центрів медико-соціальної реабілітації, консультативних служб. Водночас служби у справах дітей та соціальні служби відіграють провідну роль у захисті неповнолітніх, що стали жертвами або свідками домашнього насильства, координуючи дії між освітніми та правоохоронними структурами [1].

Належна реалізація політики у сфері запобігання домашньому насильству також передбачає дотримання вимог низки підзаконних актів, зокрема постанови Кабінету Міністрів України № 658 від 22.08.2018 р. «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі», що деталізує процедуру обміну інформацією, реагування на факти насильства та ведення відповідної документації [2].

Особливе значення в діяльності суб'єктів має механізм оцінки ризиків вчинення повторного насильства, впроваджений Національною поліцією України. Відповідно до Наказу МВС України № 654 від 01.08.2018 р., поліцейські під час реагування зобов'язані здійснити оцінку ризиків для

визначення доцільності винесення термінового заборонного припису та повідомлення інших суб'єктів про загрозу для постраждалої особи [3].

Науковці також підкреслюють, що ефективність діяльності суб'єктів у сфері протидії домашньому насильству визначається рівнем професійної підготовки персоналу, наявністю алгоритмів реагування, розвитком міжвідомчих комунікацій і доступністю допомоги для постраждалих. Як зазначено у дослідженні О. Ярмиш та І. Бортник, міждисциплінарна підготовка фахівців дозволяє забезпечити комплексний супровід осіб, які зазнали насильства, що є критично важливим в умовах обмеженого ресурсу регіональних громад [4, с. 112].

Таким чином, особливості діяльності суб'єктів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству полягають у координації міжвідомчої взаємодії, реалізації правових механізмів захисту постраждалих та підвищенні ефективності реагування на рівні як національних, так і місцевих інституцій. Подальше вдосконалення цієї діяльності можливе за умов належного нормативного супроводу, фахової підготовки кадрів і посилення міжгалузевого співробітництва.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 5. Ст. 35.
2. Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: Постанова Кабінету Міністрів України № 658 від 22.08.2018 р.
3. Про затвердження форм оцінки ризиків вчинення домашнього насильства та інших форм первинного обліку: Наказ МВС України № 654 від 01.08.2018 р.
4. Ярмиш О., Бортник І. Актуальні проблеми реагування на домашнє насильство: міжвідомчі підходи. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2023. № 3. С. 109–114.

БЕСАГА Ірина,
доцент кафедри адміністративного права
та поліцейської діяльності ННІПФПКП,
доктор філософії, доцент
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ДІДИК Наталія,
доцент кафедри адміністративного права
та поліцейської діяльності ННІПФПКП,
к.ю.н., доцент
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ОСКАРЖЕННЯ ТЕРМІНОВОГО ЗАБОРОННОГО ПРИПISУ ЯК АКТУ ПРАВАЗАСТОСУВАННЯ¹

Відповідно до п. 16 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», терміновий заборонний припис є спеціальним заходом реагування на факт домашнього насильства, що застосовується уповноваженим органом поліції з метою негайного припинення насильства та запобігання його повторенню. Його правова природа однозначно дозволяє віднести припис до індивідуального акту правозастосування, що відповідає критеріям, встановленим п. 19 ч. 1 ст. 4 КАС України [2].

Винесення термінового заборонного припису презюмує наявність факту домашнього насильства, незалежно від подальшого результату провадження у справах про адміністративні правопорушення чи кримінальних справ, ініційованих паралельно. Крім того, порушення припису утворює окремий склад правопорушення, що свідчить про його вагомість у сфері реалізації заходів протидії насильству.

Попри це, адміністративні суди здебільшого відмовляють у задоволенні позовів про визнання таких приписів протиправними та їх скасування, виходячи з того, що строк дії припису вже сплив, а тому — відсутній предмет спору. Така позиція ґрунтується на загальній доктрині актів індивідуальної дії, дія яких вичерпується одноразовим застосуванням (Рішення КСУ від 23.06.1997 № 2-зп; від 22.04.2008 № 9-рп/2008). Верховний Суд також неодноразово зазначав, що скасування акту, який вичерпав свою дію, не породжує правових наслідків, а отже, не впливає на права та інтереси особи (напр., справа № 640/29515/21).

Однак така позиція виглядає спрощеною та не враховує ситуацій, коли акт, що втратив чинність, продовжує справляти негативний вплив на правове становище особи. Аналогічно до ситуацій із висновками НАЗК щодо

¹ Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать лише автору і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з питань освіти та культури. Ні Європейський Союз, ні грантодавець не можуть за них нести відповідальність.

недостовірності даних у декларації, наявність термінового заборонного припису, навіть після спливу строку його дії, може мати значення у юрисдикційних справах. Зокрема, припис виступає доказом у провадженнях за ст. 173-2 КУпАП (домашнє насильство), а також при вирішенні питання про притягнення особи до відповідальності за невиконання припису (напр., справи № 607/8361/23; № 730/574/23) [1].

З огляду на це, правовий інтерес особи у судовому перегляді законності припису не зникає із завершенням строку його дії. Адже відсутність встановленого факту його протиправності залишає простір для притягнення особи до відповідальності, а також ускладнює реалізацію права на захист та справедливий суд (ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод). Верховний Суд у постанові від 20.02.2019 у справі № 522/3665/17 визначив, що потерпілим є особа, яка має законний інтерес, на захист якого подано позов, і щодо якої наявна обґрунтована ймовірність негативного впливу акта у майбутньому [5].

Наслідки застосування припису також можуть мати значення при вирішенні питання щодо зупинення провадження у справі відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 236 КАС України — зокрема, коли адміністративна справа пов'язана з результатами розгляду іншої юрисдикційної справи, у якій згаданий припис є доказом.

Окремо варто звернути увагу на судову практику, де адміністративні суди оцінюють не лише дотримання формальних вимог до винесення припису, але й досліджують наявність факту вчинення домашнього насильства (справа № 580/4608/22). Хоча подібна оцінка виходить за межі компетенції адміністративного суду, її наслідки можуть справляти істотний вплив на подальші провадження, враховуючи приписи ст. 78 КАС України щодо доказового значення судових рішень.

У чинному законодавстві відсутня належна процедура перегляду правомірності винесення термінових заборонних приписів. Водночас практика відмов у задоволенні адміністративних позовів виключно з підстави спливу строку дії припису позбавляє особу ефективного судового захисту. Враховуючи подальші юридичні наслідки існування такого припису, особа має право на його оскарження незалежно від спливу строку дії, якщо збережено правовий інтерес у встановленні його протиправності.

Подальші дослідження можуть бути зосереджені на: обґрунтуванні критеріїв законного інтересу щодо скасування припису; аналізі дискреції органів поліції при його винесенні; напрацюванні концептуальних підходів до процесуального механізму ефективного оскарження таких актів.

Список використаних джерел:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. Додаток до № 51. Ст.1122.

2. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36. № 37. Ст. 446.

3. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 № 2866-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 52. Ст. 561.

4. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 5. ст. 35.

5. Kohut, Y., Khatniuk, Yu., Chornomaz, O., & Besaha, I. (2024). Problematic issues of applying an urgent restraining order in cases of domestic and gender-based violence. *Social and Legal Studios*. 2024. № 7(4). S. 191-200. <https://doi.org/10.32518/sals4.2024.191>

БОРИК Юрій,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПЕРЕСЕЛЕННЯ: НОВІ ВИКЛИКИ ДЛЯ ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ

Повномасштабне вторгнення РФ на територію України створило не лише гуманітарну катастрофу, а й спричинило різке зростання латентного домашнього насильства, зокрема серед внутрішньо переміщених осіб (ВПО), переселених жінок і дітей. У цих обставинах традиційні механізми державного захисту постраждалих від насильства виявляються неготовими до нових викликів.

За даними Мінсоцполітики, кількість звернень про домашнє насильство серед ВПО зросла у 2,5 раза у 2022–2023 роках. Причини — перенаселеність тимчасового житла, відсутність стабільного доходу, психологічне виснаження, а також ізоляція жертв без доступу до звичних каналів допомоги. Такі фактори створюють середовище, у якому домашнє насильство не лише зростає, а й нормалізується.

Попри дію Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (2017), державна система реагування в умовах воєнного стану стикається з такими викликами:

- перевантаження соціальних служб і поліції;
- відсутність кризових центрів у зонах активних бойових дій та на нових місцях компактного проживання переселенців;
- недостатня підготовка персоналу до роботи з травмованими особами;
- зниження обізнаності ВПО про свої права та можливості захисту.

Особливо уразливими залишаються жінки з дітьми, які внаслідок переселення втратили соціальні зв'язки та доступ до юридичної допомоги. У більшості випадків жертви не повідомляють про насильство, вважаючи це вторинною проблемою на фоні загального виживання.

Система захисту потребує оперативного оновлення, зокрема:

1. Створення мобільних команд реагування на випадки насильства серед ВПО;
2. Включення тематики домашнього насильства до програм гуманітарної допомоги;
3. Розширення доступу до дистанційної психологічної, юридичної та медичної допомоги через державні платформи;
4. Підвищення кваліфікації працівників сектору безпеки та соцслужб щодо роботи з переселеними особами.

Таким чином, війна загострила слабкі місця у системі реагування на домашнє насильство, зробивши необхідною її адаптацію до кризових умов — як на законодавчому рівні, так і в щоденній практиці.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 5. ст.35.
2. Аналітичний звіт Мінсоцполітики щодо домашнього насильства серед ВПО (2023). <https://www.rada.gov.ua/uploads/documents/75507.pdf>
3. Міжнародна організація з міграції (ІОМ). «Гендерне насильство серед ВПО: звіт про стан 2022–2023». URL: <https://ukraine.iom.int/uk/zvity>

БУБАН Ольга,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
(*Львівський державний університет внутрішніх справ*)

ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО СЕРЕД ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ЇХНІХ РОДИН: ПРАВОВІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ

В умовах воєнного стану та тривалої військової агресії Україна стикається не лише з викликами на фронті, а й із глибокими соціальними проблемами у тилу, однією з яких є зростання випадків домашнього насильства серед військовослужбовців та членів їхніх родин.

Домашнє насильство в середовищі військових має свою специфіку, яка відрізняє його від загальнопоширених випадків. Основні фактори ризику — посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), алкогольна або наркотична залежність, надмірне психологічне напруження, недостатній доступ до психотерапевтичної підтримки, а також культурна стигма щодо визнання проблеми насильства в «чоловічому середовищі».

Згідно із Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 р. № 2229-VIII, насильство в сім'ї визначається як діяння фізичного, психологічного, сексуального або економічного характеру, що вчиняються щодо осіб, які перебувають у родинних або спільнобудиових

відносинах. Проте цей закон не передбачає спеціальних процедур або інституцій, що враховують специфіку військової служби.

Практика свідчить, що постраждалі в родинях військових рідше звертаються по допомогу, боячись «зганьбити» захисника, або через страх залишитися без соціального та матеріального забезпечення. Окремої уваги потребують випадки насильства у родинях, де військовослужбовці повертаються з фронту з тяжкими психологічними розладами. Відсутність належної реабілітації стає каталізатором деструктивної поведінки у побуті.

Юридичний механізм протидії такому насильству включає застосування ст. 126-1 КК України (домашнє насильство), винесення термінових заборонних приписів (ст. 26 Закону), але на практиці ефективність цих інструментів щодо військовослужбовців обмежена через складність доступу до кривдника, залежність родини від його доходу, а також нерідко — пасивність правоохоронних органів.

З огляду на викладене, необхідно створити окрему державну програму психологічної та соціальної підтримки військовослужбовців і їхніх родин, яка включала б обов'язкову діагностику ПТСР, механізми запобігання насильству, а також спеціалізовані притулки для жертв у військовому середовищі.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 5. ст.35.
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст.131.
3. Психологічна підтримка військовослужбовців в умовах ПТСР // Журнал «Психологія і суспільство», 2022, № 2. URL: <http://habitus.od.ua/journals/2024/63-2024/25.pdf>

Микола ГАВЧУК,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ПСИХОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА ДЛЯ ПОТЕРПІЛИХ

Проблема домашнього насильства залишається однією з найгостріших як в Україні, так і в усьому світі. Особливої уваги заслуговують не лише фізичні, а й психологічні наслідки, які часто залишають тривалий, а іноді й незворотний слід у свідомості потерпілих.

В Україні правове регулювання у сфері протидії домашньому насильству здійснюється, зокрема, Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» № 2229-VIII від 07.12.2017 р. (далі – Закон), відповідно

до якого домашнє насильство включає фізичне, психологічне, економічне та сексуальне насильство [1].

Згідно з ч. 1 ст. 1 Закону, психологічне насильство визначається як словесні образи, переслідування, погрози, інші дії, спрямовані на приниження честі та гідності, які викликають у постраждалої особи емоційну напругу та/або можуть спричинити психологічні травми [1].

Психологічні наслідки для постраждалих можуть проявлятися у формі тривожності, хронічної депресії, посттравматичного стресового розладу (ПТСР), порушень сну, панічних атак, низької самооцінки тощо. Особливо небезпечним є вплив насильства на дітей – навіть пасивне спостереження за конфліктами батьків може викликати у них розлади поведінки, емоційну нестабільність та схильність до повторення моделі агресивної поведінки в дорослому житті [2].

Згідно з даними Національної соціальної сервісної служби України, у 2024 році кількість зареєстрованих випадків домашнього насильства зросла на 18% порівняно з попереднім роком, що свідчить про збільшення виявлення фактів та підвищення обізнаності населення [3].

Відповідно до положень Кримінального кодексу України, зокрема ст. 126-1, домашнє насильство карається громадськими роботами, арештом, обмеженням або позбавленням волі, залежно від тяжкості діяння. Проте, навіть після припинення фізичного впливу, потерпілі часто потребують тривалої психотерапевтичної реабілітації [4].

Варто зазначити, що законодавством передбачені механізми психологічної допомоги: ст. 13 Закону визначає, що держава гарантує право постраждалих на безоплатне отримання психологічної допомоги та створення спеціалізованих служб підтримки, зокрема притулків, кризових центрів та «гарячих ліній» [1].

Науковці наголошують, що реабілітація потерпілих потребує мультидисциплінарного підходу: участі психологів, психіатрів, соціальних працівників та правників. За дослідженнями О. Я. Бойко, тривале психологічне насильство призводить до формування синдрому «вивченого безсилля», при якому особа втрачає віру в можливість зміни ситуації [5].

Таким чином, психологічні наслідки домашнього насильства є комплексною проблемою, яка потребує не лише правової реакції, але й всебічної психологічної підтримки. Профілактика та раннє втручання є ключовими факторами зниження шкоди, завданої постраждалим особам.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 5. ст.35.
2. Климчук, В. О. Психологічні особливості наслідків домашнього насильства. *Науковий вісник ХНУВС*. 2023. № 4(99). С. 114–118.
3. Національна соціальна сервісна служба України. Звіт про стан протидії домашньому насильству за 2024 рік. URL: <https://nsssu.gov.ua/reports> (дата звернення: 23.05.2025).
4. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 23.05.2025).

5. Бойко О. Я. Синдром вивченого безсилля як наслідок психологічного насильства. *Психологія і право*. 2022. № 3. С. 45–51.

ГРИЦИК Микола,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
(*Львівський державний університет внутрішніх справ*)

ВЧИНЕННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА НАД НЕПОВНОЛІТНІМИ

Проблематика захисту прав дитини, зокрема від домашнього насильства, в умовах сучасного українського суспільства набуває дедалі більшої актуальності. Особливу увагу необхідно приділяти неповнолітнім як одній із найбільш вразливих категорій населення. Враховуючи як національні, так і міжнародні правові зобов'язання України, важливим є комплексний аналіз правового регулювання та особливостей відповідальності за вчинення домашнього насильства над дітьми.

Відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» № 2229-VIII від 07.12.2017 р. (зі змінами), домашнє насильство — це діяння (дії або бездіяльність), що включає фізичне, сексуальне, психологічне або економічне насильство в сім'ї, зокрема щодо дітей та осіб, які перебувають у беззахисному стані [1].

Особливість правового захисту неповнолітніх полягає у встановленні спеціальних механізмів реагування. Наприклад, стаття 15 вказаного Закону передбачає право дитини на отримання допомоги та захисту в разі вчинення щодо неї насильства, а також можливість звернення до центрів соціальних служб, поліції чи суду без обов'язкової присутності законного представника [1].

У разі вчинення домашнього насильства над дитиною може наставати як адміністративна, так і кримінальна відповідальність. Згідно зі статтею 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, домашнє насильство тягне за собою накладення штрафу, громадські роботи або адміністративний арешт [2]. Проте при повторному вчиненні, або якщо насильство мало тяжкі наслідки, передбачена кримінальна відповідальність згідно зі ст. 126-1 Кримінального кодексу України — домашнє насильство, що систематично вчиняється, карається обмеженням чи позбавленням волі [3].

Також необхідно враховувати положення Сімейного кодексу України, згідно зі ст. 150, батьки зобов'язані забезпечити виховання, розвиток і охорону здоров'я дитини. Недотримання цього обов'язку, поєднане з насильством, є підставою для позбавлення батьківських прав (ст. 164 СК України) [4].

У контексті міжнародного права важливим є дотримання Конвенції ООН про права дитини, ратифікованої Україною у 1991 р., яка в ст. 19 зобов'язує державу забезпечити захист дитини від усіх форм насильства, незалежно від джерела його походження [5].

Практична реалізація протидії домашньому насильству над неповнолітніми передбачає функціонування мобільних бригад соціально-психологічної допомоги, спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб, а також внесення даних до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України № 658 від 22.08.2018 р., органи Національної поліції зобов'язані реагувати на кожен випадок насильства над дитиною незалежно від його форми [6].

Таким чином, боротьба з домашнім насильством щодо неповнолітніх повинна здійснюватися в межах цілісного правового механізму, який поєднує профілактику, захист і невідворотність покарання. Забезпечення прав дитини є пріоритетом демократичної держави, і відповідальність за їх дотримання має нести як держава, так і кожен окремих громадянин.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству. Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення: 23.05.2025).
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Ст. 173-2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 23.05.2025).
3. Кримінальний кодекс України. Ст. 126-1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 23.05.2025).
4. Сімейний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (дата звернення: 23.05.2025).
5. Конвенція ООН про права дитини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення: 23.05.2025).
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-п#Text> (дата звернення: 23.05.2025).

ГУРКОВСЬКА Катерина,
старша викладачка кафедри адміністративного права
та поліцейської діяльності ННІПФПКП,
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ВЗАЄМОДІЯ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З ІНШИМИ СУБ'ЄКТАМИ, НА ЯКІ ПОКЛАДАЮТЬСЯ ФУНКЦІЇ ІЗ ЗДІЙСНЕННЯ ЗАХОДІВ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

У статті 6 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» визначено чотири основні категорії суб'єктів, відповідальних за реалізацію заходів у цій сфері. До числа інших установ і органів, які залучаються до виконання функцій щодо запобігання та протидії домашньому насильству,

належать: служби у справах дітей; підрозділи Національної поліції України; органи та установи системи освіти; заклади охорони здоров'я; центри безоплатної правничої допомоги; судові органи; органи прокуратури; органи пробації [1].

Основні обов'язки цих структур включають: ідентифікацію випадків домашнього насильства, оперативну реакцію в межах наданих повноважень, взаємодію з іншими уповноваженими суб'єктами задля забезпечення комплексного реагування, а також проведення роз'яснювальної та профілактичної діяльності.

Розглянемо окремі аспекти взаємодії між уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України та зазначеними вище суб'єктами. Варто зазначити, що із початку повномасштабного вторгнення РФ на територію України були зафіксовані проблеми у координації дій суб'єктів, залучених до запобігання домашньому насильству, зокрема щодо обміну інформацією та дотримання прав осіб, які зазнали насильства.

Ключові напрями міжвідомчої взаємодії закріплені Постановою КМУ від 22 серпня 2018 р. № 658 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі» [2] і включають:

- взаємне інформування про виявлені факти насильства впродовж доби із дотриманням вимог щодо захисту інформації;
- реагування відповідно до компетенції з обов'язковим урахуванням ризиків для потерпілих;
- координація дій між суб'єктами у випадках реагування;
- реалізація програм роботи з кривдниками та профілактики насильства;
- організація спільних заходів та обмін досвідом;
- підготовка кадрів та моніторинг діяльності суб'єктів з боку уповноважених органів;
- формування пропозицій з удосконалення законодавчої бази та практики її застосування.

До виконання заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству також можуть бути залучені представники громадських та міжнародних організацій.

Принципи, на яких базується діяльність у цій сфері, включають: забезпечення безпеки потерпілих та дотримання їхніх прав і свобод; реагування на насильство з урахуванням гендерних і вікових аспектів; суспільне визнання неприйнятності насильства; пріоритетність інтересів потерпілих; конфіденційність інформації; добровільність отримання допомоги (окрім випадків, що стосуються дітей і недієздатних осіб); увага до особливих потреб окремих категорій осіб; взаємодія з громадським сектором та ЗМІ; недопущення дискримінації у будь-яких формах.

Висвітлення діяльності з протидії домашньому насильству у ЗМІ повинно відбуватись із дотриманням режиму конфіденційності.

Комунікація між суб'єктами здійснюється з використанням телефонного зв'язку, електронної пошти з обов'язковим письмовим підтвердженням, а в перспективі - через Єдиний державний реєстр випадків домашнього насильства [3], який ще не введено в експлуатацію. Наразі у взаємодії на місцевому рівні використовуються месенджери, що викликає занепокоєння з точки зору захисту персональних даних.

До моменту запуску Єдиного державного реєстру факти насильства реєструються у спеціальних журналах у закладах освіти та охорони здоров'я, а інформація з них передається до поліції для подальшого реагування.

Розкриваючи особливості діяльності кожного суб'єкта, варто зазначити, що:

- служби у справах дітей відповідають за заходи щодо захисту прав дітей як постраждалих, так і тих, що вчинили насильство, включаючи профілактичну роботу з батьками;
- органи та установи системи освіти проводять виховні заходи та інформують відповідні структури у разі виявлення насильства;
- медичні заклади надають медичну допомогу, фіксують ушкодження та повідомляють поліцію;
- центри безоплатної правничої допомоги консультують потерпілих, взаємодіючи з судовими та правоохоронними органами;
- суди розглядають справи щодо домашнього насильства, видають обмежувальні приписи, скеровують на програму для кривдників;
- прокуратура представляє державне обвинувачення та здійснює нагляд за законністю дій правоохоронців;
- пробація реалізує функції щодо виконання покарань, не пов'язаних із позбавленням волі.

Уповноважені підрозділи органів Національної поліції України є головним органом у системі реагування на випадки домашнього насильства. Її співробітники повинні чітко розуміти свої повноваження, ролі інших суб'єктів, а також порядок дій у разі неналежного виконання обов'язків будь-якою зі сторін.

Таким чином, метою міжвідомчої взаємодії є надання постраждалій особі змоги вийти з ситуації насильства та розпочати нове життя. Це потребує чітко налагодженого механізму координації дій, визначення відповідальних осіб, ефективного зв'язку та контролю за виконанням заходів. Для цього доцільно розробити чіткі алгоритми взаємодії між усіма суб'єктами, що можуть бути закріплені на рівні координаційних рад або внутрішніх нормативних актів.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07 грудня 2017 року № 2229-VIII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення: 25.05.2025).

2. Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі : Постанова Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 року № 658. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.05.2025).

3. Про затвердження Порядку формування, ведення та доступу до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі : Постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 2019 року № 234. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/234-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.05.2025)

ДЗУНДЗА Аліна,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА ПРОТИДІЯ ЖОРСТОКОМУ ПОВОДЖЕННЮ ІЗ ДІТЬМИ

Жорстоке поводження з дітьми є одним із найгостріших викликів для системи захисту прав людини в Україні. Згідно зі ст. 3 Конвенції ООН про права дитини, «в усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами соціального захисту, судовими органами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється найкращим інтересам дитини» [1]. Тому попередження та протидія жорстокому поводженню з дітьми має бути ключовим завданням як органів влади, так і суспільства загалом.

В українському законодавстві визначення поняття «жорстоке поводження з дитиною» безпосередньо не сформульоване. Проте, відповідно до Закону України «Про охорону дитинства», держава забезпечує охорону прав і свобод дитини, у тому числі захист від усіх форм насильства, жорстокого поводження, експлуатації та дискримінації (ст. 10) [2]. Визначальним тут є також Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», який охоплює випадки насильства стосовно дітей як прямих, так і непрямих жертв (ст. 1) [3].

Система реагування на жорстоке поводження з дітьми включає кілька рівнів: виявлення, повідомлення, оцінка ризиків, надання допомоги і притягнення винних до відповідальності. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України № 800 від 3 жовтня 2018 року, порядок взаємодії суб'єктів, які реалізують заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, передбачає обов'язкове інформування про кожен випадок, що стосується дитини [4].

Жорстоке поводження може мати фізичну, сексуальну, психологічну або економічну форму. У контексті кримінального законодавства особливе значення

має ст. 126¹ КК України — «Домашнє насильство», яка встановлює відповідальність за систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо дітей [5]. Також передбачено посилену відповідальність за злочини, вчинені щодо малолітніх, згідно зі ст. 67 КК України.

Важливим є міжвідомчий підхід у попередженні жорстокого поводження з дітьми. Так, Національна соціальна сервісна служба України, органи Нацполіції, служби у справах дітей, навчальні заклади, заклади охорони здоров'я взаємодіють з метою виявлення, оцінки потреб і захисту дитини. У цьому контексті ключовим інструментом є індивідуальний план захисту дитини, що передбачений постановою КМУ № 585 від 1 червня 2020 року [6].

З огляду на положення Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального зловживання (Лансаротська конвенція), яку Україна ратифікувала у 2012 році, держава повинна забезпечити дієві механізми запобігання сексуальному насильству, зокрема через підвищення обізнаності, навчання спеціалістів та криміналізацію відповідних діянь [7].

Крім кримінально-правових і адміністративних заходів, превенція жорстокого поводження повинна базуватися на правопросвітницькій діяльності, психологічній підтримці сімей і розвитку системи раннього втручання. Згідно зі ст. 6 Сімейного кодексу України, дитина має право на належне батьківське виховання, що виключає приниження її гідності або фізичне покарання [8].

Актуальною також є практика впровадження мультидисциплінарного підходу до розслідування злочинів, пов'язаних із насильством над дітьми, у тому числі через створення «зелених кімнат» — спеціальних умов допиту дітей, відповідно до ДСТУ 9111:2021.

Тому попередження та протидія жорсткому поводженню з дітьми потребує системної міжвідомчої взаємодії, ефективного законодавчого нагляду та нульової терпимості до будь-яких проявів насильства в дитячому середовищі. Важливо, щоб кожен випадок розглядався не лише як злочин, а й як загроза основним правам і майбутньому дитини.

Список використаних джерел:

1. Конвенція ООН про права дитини від 20 листопада 1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021
2. Закон України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>
3. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>
4. Постанова КМУ № 800 від 03.10.2018 «Про деякі питання взаємодії суб'єктів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2018-п>
5. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

6. Постанова КМУ № 585 від 01.06.2020 «Деякі питання захисту прав дитини». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/585-2020-п>

7. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального зловживання (Лансаротська конвенція), ратифікована Законом України від 20.06.2012 № 4998-VI.

8. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>

ДУШНА Вікторія,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
лейтенант поліції
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ПСИХОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА ДЛЯ ДІТЕЙ

Домашнє насильство є серйозною соціальною проблемою, яка має глибокі психологічні наслідки не лише для жертв, але й для дітей, які його спостерігають. Дитина, що зростає в атмосфері страху, агресії та нестабільності, часто переживає сильний емоційний стрес. Це може призвести до тривалих проблем із самооцінкою, труднощів у спілкуванні та психічних розладів. Ранні переживання насильства формують у дитини викривлене уявлення про стосунки, що впливає на її доросле життя.

Домашнє насильство стосовно дитини – це вчинення фізичного, психологічного, сексуального або економічного насильства у будь-якій формі. До цих дій належать: нанесення дитині фізичних травм у формі побиття, штовхань, ударів, ляпасів, потиличників, покарання ременем, припікання запаленими цигарками, спроби удушення чи втоплення дитини, продаж дітей та торгівля ними, боргова залежність, примусова праця, використання дитини для заняття проституцією, виробництва творів, зображень, кіно- та відеопродукції, комп'ютерних програм, інших предметів порнографічного характеру, використання дитини в жебрацтві, втягнення у злочинну діяльність, залучення до вживання алкоголю, наркотичних засобів, психотропних речовин, статеві зносини та розпусні дії стосовно дитини з використанням примусу, погрози та сили. Дитиною, яка постраждала від домашнього насильства, є особа, яка не досягла 18 років та зазнала домашнього насильства або стала свідком (очевидцем) такого насильства. Надати допомогу постраждалим дітям зобов'язані їхні батьки, інші законні представники, а якщо зазначені особи є кривдниками або ухиляються від захисту прав та інтересів дитини - органи опіки та піклування, у тому числі за зверненням родичів дитини (баби, діда, повнолітніх брата або сестри, мачухи або вітчима) [2].

Розрізняють найближчі та віддалені наслідки домашнього насильства вчиненого щодо дітей. До найближчих наслідків належать фізичні травми, пошкодження, а також рвота, головний біль, втрата свідомості, характерні для синдрому потрясіння, що розвивається у маленьких дітей, котрих беруть за плечі і сильно трясуть. Окрім згаданих ознак, у дітей під час цього синдрому з'являється крововилив в очні яблука. До найближчих наслідків належать також гострі психічні розлади у відповідь на будь-який вид агресій особливо на сексуальну. Ці реакції можуть проявлятися у вигляді порушень, бажання кудись бігти, сховатися або глибокої загальмованості, зовнішньої байдужості. Проте в обох випадках дитина охоплена надзвичайним переживанням страху, тривоги, гніву. У дітей старшого віку можливий розвиток важкої депресії з почуттям власної жалюгідності, неповноцінності. Серед віддалених наслідків жорстокого поводження з дітьми виокремлюють порушення фізичного і психічного розвитку дитини, різні соматичні захворювання, особистісні й емоційні і соціальні наслідки [1].

Розлад фізичного і психічного розвитку. У більшості дітей, котрі живуть у сім'ях, де застосування важких фізичних покарань, лайливе слово на адресу дитини і є «методами виховання», або в сім'ях, де діти позбавлені тепла, уваги, наприклад, у сім'ях батьків-алкоголіків, мають місце ознаки затримки фізичного та нервово-психічного розвитку. Зарубіжні спеціалісти назвали цей стан дитини «нездатністю до процвітання». Діти, які відчували жорстоке ставлення до себе, часто відстають у зрості, вазі або в одному і в другому від своїх ровесників. Вони пізніше починають ходити, говорити, рідше всміхаються, вони значно гірше встигають у школі, ніж їхні однолітки. У таких дітей часто спостерігаються «дурні звички»: смоктання пальців, кусання нігтів, розгойдування, заняття онанізмом [1].

Різні захворювання як наслідок жорстокого поводження. Захворювання можуть мати специфічний для окремого виду насильства характер: наприклад, під час фізичного насильства мають місце пошкодження частин тіла та внутрішніх органів різних ступенів тяжкості, переломи кісток. Під час сексуального насильства можуть бути захворювання, що передаються статевим шляхом: запалення, інфекційні захворювання геніталій, сифіліс, гонорея, СНІД, гострі та хронічні інфекції сечостатевого шляху, травми, кровотечі зі статевих органів і прямої кишки, розриви прямої кишки і піхви, випадіння прямої кишки [1].

Психічні особливості дітей, які постраждали від насильства. Практично всі діти, які постраждали від жорстокого поводження і зневажливого ставлення, пережили психічну травму, в результаті чого вони розвиваються з певними особистісними, емоційними та поведінковими особливостями, що негативно впливають на їхнє подальше життя. Діти, котрі відчули різного роду насильство, самі стають агресивними, їхня агресія найчастіше спрямована на слабших: молодших за віком дітей, на тварин. Часто їхня агресивність проявляється у грі, часом спалахи їхнього гніву не мають явної причини. Деякі з них, навпаки,

надміру пасивні, не можуть себе захистити. І в одному, і в другому випадку порушується контакт, спілкування з ровесниками [1].

Соціальні наслідки жорстокого поводження з дітьми. Результат жорстокого поводження з дітьми - подвійна втрата: для жертви і для суспільства. Діти, які пережили будь-який вид насильства, відчують труднощі соціалізації: у них немає зв'язку з дорослими, відсутні необхідні навички спілкування з ровесниками, вони не мають достатнього рівня знань й ерудиції, щоб завоювати авторитету школі і таке інше. Вирішення своїх проблем діти - жертви насильства - часто знаходять у кримінальному, асоціальному середовищі, а це часто пов'язано з формуванням у них пристрасті до алкоголю, наркотиків, вони починають красти та чинити інші протиправні дії [1].

Список використаних джерел:

1. Науменко О. Насильство в сім'ї: причини, наслідки, міфи. *Психолог дошкілля*. 2018. № 1, С. 15-18.
2. Гаврилова А. В. Домашнє насильство: психологічні наслідки для дитини. *Практична психологія та соціальна робота*. 2018. № 3. С. 15-20.

ЄВХУТИЧ Ірина,

помічник ректора з гендерних питань,
кандидат юридичних наук, доцент

(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ЗВ'ЯЗОК ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА З ГЕНДЕРНОЮ НЕРІВНІСТЮ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРАВОВОМУ КОНТЕКСТІ

У сучасних європейських конституційних системах принцип рівності жінок і чоловіків набув статусу фундаментального як у політичному, так і у правовому вимірах. Його визнання передбачає не лише проголошення формальної рівності, але й забезпечення фактичної недискримінації, що потребує системного перегляду законодавчих норм, інституційних практик і суспільних установок. Європейський Союз послідовно утверджує рівність жінок і чоловіків як ключовий елемент спільної правової ідентичності. Це виявляється у численних нормативних актах вторинного права, зокрема у директивах, які зобов'язують держави-члени вживати заходів з попередження дискримінації за ознакою статі. Більше того, дотримання принципу гендерної рівності включено до політичних критеріїв членства в ЄС, що підкреслює його значення для євроінтеграційних процесів.

Гендерний вимір домашнього насильства є незаперечним: переважну частину постраждалих становлять жінки, що вказує на асиметричну природу владних відносин між статями в приватній сфері. Визнання цього зв'язку є

критично важливим для формування ефективної правової політики, орієнтованої на захист прав людини.

На рівні пан'європейських структур важливим етапом розвитку нормативної бази стало прийняття Рекомендації Rec(2002)5 Комітету міністрів Ради Європи щодо захисту жінок від насильства, яка заклала основи для подальших зобов'язань держав у цій сфері. Кульмінацією цього процесу стало укладення у 2011 році Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству, широко відомої як Стамбульська конвенція. Конвенція кодифікує сучасні підходи до боротьби з насильством проти жінок як структурним проявом нерівності та системної дискримінації. Вона не лише визначає юридичні зобов'язання щодо запобігання, захисту та покарання, але й вимагає від держав розбудови міждисциплінарного механізму реагування, що базується на принципах гендерної чутливості, недискримінації та пріоритетності захисту прав постраждалих [1].

Після підписання Стамбульської конвенції Україна здійснила низку важливих кроків у напрямі гармонізації внутрішнього законодавства із міжнародними стандартами у сфері протидії домашньому насильству. У 2017 році було прийнято Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», що закріпив комплексний підхід до проблеми, зокрема через виокремлення різних форм насильства (психологічного, фізичного, сексуального, економічного), запровадження поняття «термінового заборонного припису», створення мобільних бригад соціально-психологічної допомоги тощо [2].

В подальшому, з метою реалізації положень Стамбульської конвенції на нормативному рівні, було ухвалено зміни до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України, які дозволили криміналізувати систематичне вчинення домашнього насильства. Крім того, прийняття Концепції державної соціальної програми протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року створило основу для комплексного планування відповідної політики на міжвідомчому рівні [4]. Указ Президента України №398/2020 засвідчив пріоритетність цієї тематики у державному управлінні, зокрема в аспекті захисту прав постраждалих осіб та міжсекторальної координації дій [3].

Незважаючи на прогрес у нормативному забезпеченні, гендерно зумовлене насильство, зокрема домашнє, залишається системною соціальною проблемою. Дані правоохоронних органів вказують на стабільно високий рівень звернень. Так, лише у 2024 році зареєстровано 2 777 кримінальних проваджень, у 2023 – понад 2 700 кримінальних проваджень за фактами домашнього насильства, а упродовж 2022 року – близько 177 500 заяв і повідомлень про правопорушення та інші події, пов'язані з домашнім насильством. Особливе занепокоєння викликає статистика за 2020 рік, коли до Національної поліції надійшло понад 208 тисяч заяв, із яких абсолютну більшість – понад 182 тисячі – подали жінки, тоді як звернення дітей сягнули понад 3 400 випадків [5; 6].

Ці цифри вказують на латентну та водночас масштабну природу проблеми, що виходить за межі приватної сфери і потребує багатовимірного реагування – від профілактичних заходів до забезпечення доступу до правосуддя та послуг підтримки.

Список використаних джерел:

1. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція) від 11.05.2011, ратифікована із заявами Законом № 2319-IX від 20.06.2022.
2. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 5. Ст.35.
3. Про невідкладні заходи із запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства: указ Президента України від 21.09.2020 № 398/2020
4. Про схвалення Концепції Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.10.2018 № 728-р
5. Яковенко І. За 2024 рік відкрили 2,7 тисячі проваджень про домашнє насильство. Це на 5% більше, ніж у 2023-му. *Віледж* (від 26 грудня 2024 року). URL: <https://surl.li/leuswy> (дата доступу 19.05.2025).
6. Рекордну кількість справ про домашнє насильство зареєстрували у 2024 році. *Опендатабот* (від 8 березня 2024 року). URL: <https://opendatabot.ua/analytics/domestic-violence-2023> (дата доступу 19.05.2025).

ЖУПАНИН Юлія,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

РЕАГУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ НА ВИПАДКИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Домашнє насильство становить одну з найпоширеніших форм порушення прав людини у сучасному суспільстві. Ефективне реагування поліцейських на такі випадки є критично важливим елементом системи протидії домашньому насильству та захисту прав потерпілих осіб. Законодавство України передбачає чіткий механізм дій правоохоронних органів у випадках домашнього насильства, що базується на принципах швидкого реагування, комплексного підходу та пріоритету безпеки потерпілого.

Основним нормативно-правовим актом, що регулює протидію домашньому насильству в Україні, є Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 7 грудня 2017 року № 2229-VIII. Відповідно до

статті 1 цього Закону, домашнє насильство визначається як діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою.

Стаття 10 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» встановлює обов'язки поліції щодо реагування на повідомлення про вчинення домашнього насильства. Зокрема, поліція зобов'язана невідкладно, але не пізніше 24 годин з моменту отримання повідомлення, розпочати досудове розслідування кримінального провадження, якщо є ознаки кримінального правопорушення.

Кримінальний кодекс України містить спеціальну норму про домашнє насильство у статті 126-1, яка передбачає відповідальність за умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах.

Відповідно до Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, затвердженої наказом МВС України від 19.12.2017 № 1044, поліцейські при отриманні повідомлення про домашнє насильство повинні:

1. негайно прибути на місце події – згідно зі статтею 10 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», поліція зобов'язана невідкладно реагувати на повідомлення про домашнє насильство.

2. Забезпечити безпеку потерпілого – це включає припинення протиправних дій, надання першої медичної допомоги при необхідності, викликання швидкої медичної допомоги.

3. Провести оцінку ризиків – визначити ймовірність повторного вчинення насильства та ступінь небезпеки для потерпілого.

4. Застосувати заходи тимчасового обмеження – відповідно до статті 25 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», поліцейський має право винести терміновий заборонний припис строком до 10 діб.

5. Документувати подію – скласти протокол про адміністративне правопорушення або розпочати досудове розслідування у разі наявності ознак кримінального правопорушення.

Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» передбачає систему спеціальних заходів протидії домашньому насильству. Стаття 25 встановлює можливість винесення термінового заборонного припису, який може включати:

- заборону перебувати в місці спільного проживання з особою, яка постраждала від домашнього насильства;

- заборону на наближення на визначену відстань до місця проживання, навчання, роботи особи;
- заборону на ведення листування, телефонних переговорів з особою, яка постраждала від домашнього насильства.

Стаття 26 Закону передбачає можливість застосування обмежувального припису судом строком до шести місяців з можливістю продовження до дванадцяти місяців.

Координація з іншими органами та установами

Ефективне реагування на домашнє насильство потребує міжвідомчої координації. Відповідно до статті 12 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», поліція взаємодіє з: службами у справах дітей; центрами соціальних послуг; закладами охорони здоров'я; неурядовими організаціями.

Стаття 9 Закону встановлює обов'язок поліції інформувати служби у справах дітей про всі випадки домашнього насильства, свідками якого були діти, протягом 24 годин.

Незважаючи на розвинену законодавчу базу, практика реагування поліції на домашнє насильство стикається з низкою проблем. По-перше, недостатня підготовка поліцейських до роботи з випадками домашнього насильства часто призводить до формального підходу при розгляді таких справ. По-друге, складність доказування систематичного характеру насильства ускладнює кваліфікацію діянь за статтею 126-1 КК України.

Для підвищення ефективності роботи поліції необхідно:

- проводити регулярні тренінги для поліцейських з питань гендерної рівності та протидії домашньому насильству;
- впровадити систему моніторингу виконання термінових заборонних приписів;
- розширити можливості електронного моніторингу порушників;
- удосконалити механізми оцінки ризиків повторного насильства.

Реагування поліцейських на випадки домашнього насильства є ключовим елементом системи захисту прав людини та забезпечення громадської безпеки. Українське законодавство створює достатню правову основу для ефективної протидії домашньому насильству, проте потребує подальшого вдосконалення механізмів практичної реалізації. Успішна протидія домашньому насильству можлива лише за умови комплексного підходу, що включає не тільки правоохоронну діяльність, а й соціальну підтримку потерпілих, профілактичну роботу та координацію зусиль всіх суб'єктів протидії домашньому насильству.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 7 грудня 2017 року № 2229-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
3. Інструкція з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, затверджена наказом МВС України від 19.12.2017 № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18#Text>
4. Бондаренко О.С. Правові засади протидії домашньому насильству в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. Випуск 4. С. 131-136. URL: http://www.nvpppp.in.ua/vip/2022/2/2_2022.pdf

ЗЕЛЕНКО Кароліна,
здобувач рівня вищої освіти «магістр»
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Домашнє насильство є однією з найбільш поширених форм порушення прав людини, що негативно впливає на фізичний, психологічний та соціальний стан потерпілих. Проблема протидії домашньому насильству набуває особливої актуальності у зв'язку зі збільшенням кількості зареєстрованих випадків таких правопорушень та необхідністю вдосконалення механізмів кримінально-правового захисту потерпілих осіб. Законодавство України передбачає кримінальну відповідальність за домашнє насильство у межах ст. 126-1 Кримінального кодексу України, проте практика його застосування виявляє низку правових колізій та недоліків. Зокрема, нормативне визначення поняття «систематичність» ускладнює притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності у разі одноразових актів фізичного насильства, що зумовлює потребу у вдосконаленні законодавчих підходів.

Запобігання домашньому насильству - система заходів, що здійснюються органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, а також громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, та спрямовані на підвищення рівня обізнаності суспільства щодо форм, причин і наслідків домашнього насильства, формування нетерпимого ставлення до насильницької моделі поведінки у приватних стосунках, небайдужого ставлення до постраждалих осіб, насамперед до постраждалих дітей, викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків, а також будь-яких звичаїв і традицій, що на них ґрунтуються [2].

Слід зазначити, що домашнє насильство, тобто умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває

(перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи – карається громадськими роботами на строк від ста п'ятдесяти до двохсот сорока годин, або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на строк до двох років [1].

Згідно зі ст. 91-1 Кримінального кодексу України, до осіб, які вчинили домашнє насильство, можуть застосовувати такі обмежувальні заходи: 1) заборона перебувати в місці спільного проживання з особою, яка постраждала від домашнього насильства; 2) обмеження спілкування з дитиною в разі, якщо домашнє насильство вчинено стосовно дитини або у її присутності; 3) заборона наближатися на визначену відстань до місця, де особа, яка постраждала від домашнього насильства, може постійно чи тимчасово проживати, тимчасово чи систематично перебувати у зв'язку з роботою, навчанням, лікуванням чи з інших причин; 4) заборона листування, телефонних переговорів з особою, яка постраждала від домашнього насильства, інших контактів через засоби зв'язку чи електронні комунікації особисто або через третіх осіб; 5) направлення для проходження програми для кривдників або пробаційної програми [3].

Незважаючи на наявність законодавчої бази, існують суттєві проблеми у сфері протидії домашньому насильству:

- недостатня ефективність застосування законодавства: часто закони не відповідають потребам часу або не містять достатніх захисних механізмів. Крім того, існує проблема недостатньої реалізації існуючих норм на практиці;
- соціально-економічні чинники: низький рівень соціально-економічного розвитку, освітності та культурного рівня сприяє поширенню насильства в сім'ях;
- стереотипи та низька освітньо-інформаційна культура: жертви часто не звертаються за допомогою через страх, сором або недовіру до правоохоронних органів;
- недостатня допомога та підтримка жертв: існує проблема недостатньої кількості притулків та реабілітаційних центрів для постраждалих;
- недостатня робота з кривдниками: відсутність ефективних програм реабілітації та ресоціалізації осіб, які вчиняють насильство, зменшує шанси на запобігання повторним випадкам насильства.

Воєнний стан, запроваджений у зв'язку з агресією Російської Федерації, суттєво ускладнив ситуацію з домашнім насильством в Україні. Зростання стресу, економічна нестабільність, переміщення населення та інші фактори призвели до збільшення кількості випадків насильства в сім'ях [5].

Крім того, воєнний стан ускладнив доступ жертв до правової та психологічної допомоги, зменшив кількість доступних ресурсів та обмежив можливості правоохоронних органів у реагуванні на випадки насильства.

Основними змінами, які необхідно провести в найближчий час є реформування приватного обвинувачення у випадках вчинення домашнього

насильства на публічне, кадрова підготовка осіб (правоохоронців, психологів та інших), які будуть спеціалізуватися саме на випадках вчинення насильства, створення закордонних органів, які будуть надавати допомогу українкам, які виїхали за межі України, криміналізація таких діянь як переслідування та каліцтво жіночих геніталій, внесення змін до освітніх програм школярів для здійснення превентивних дій у віці, коли формується ставлення до навколишнього світу [4].

Тільки комплексний підхід дозволить зменшити рівень домашнього насильства та забезпечити захист прав і свобод громадян.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. Ст. 131. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07 грудня 2017 року № 2229-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 5. Ст. 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>.
3. Висоцька Н.В. Історико-правовий аналіз кримінально-правової протидії домашньому насильству в Україні. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2021. Т.11, №1. С.24-31.
4. Літвінова І.Ф., Лінчук Б.М. Запобігання та протидія домашньому насильству в Україні в умовах воєнного стану. *Юридичний вісник*. 2023. № 3 (68).
5. Ліщинська Ю. В., Добрянська І. І., Крижановський А. С. Деякі питання щодо протидії домашньому насильству серед населення України в умовах правового режиму воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 6. С. 125.

ІУДКІНА Катерина,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
(*Львівський державний університет внутрішніх справ*)

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ЗВЕРНЕННЯ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Право на звернення громадян є конституційно закріпленою формою участі особи в управлінні державними справами, а також засобом захисту її прав та законних інтересів. Відповідно до статті 40 Конституції України, кожен має право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, а також посадових і службових осіб, які зобов'язані розглянути їх у встановлені законом строки. У межах чинного законодавства, зокрема Закону України «Про звернення громадян», розрізняють три основні види звернень: пропозиції (зауваження),

заяви (клопотання) та скарги. Пропозиції спрямовані на вдосконалення діяльності державних органів, заяви містять прохання щодо реалізації особистих прав і свобод, тоді як скарги подаються у разі їх порушення – з метою поновлення порушених прав.

Звернення можуть мати письмову (у тому числі електронну) або усну форму. До них ставляться чіткі вимоги щодо структури та змісту: зазначення особистих даних заявника, суть порушеного питання, належне оформлення і повне викладення обставин. Органи державної влади та місцевого самоврядування зобов'язані забезпечити належний розгляд звернень у строки, встановлені законодавством, зазвичай – протягом 30 днів.

У контексті запобігання та протидії домашньому насильству право на звернення набуває особливого значення. Воно виступає інструментом доступу до інформації про стан дотримання вимог законодавства у сфері захисту постраждалих осіб, дозволяє виявляти порушення, ініціювати відповідне реагування держави та сприяє підвищенню рівня прозорості діяльності уповноважених органів. Забезпечення ефективної реалізації цього права є складовою гарантій прав людини в умовах демократичного правопорядку, особливо – в чутливих сферах, пов'язаних із захистом гідності, безпеки та недоторканності особи.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 47. Ст.256.

ЙОСИФОВИЧ Данило,
професор кафедри оперативно-розшукової діяльності ННІПФПКП,
кандидат юридичних наук, професор
(*Львівський державний університет внутрішніх справ*)

ВИКЛИКИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ НАСИЛЬСТВУ

Гендерно зумовлене насильство, як одна з найбільш латентних форм порушення прав людини, становить виклик для національних правових систем, що прагнуть імплементувати європейські стандарти захисту та забезпечення гендерної рівності. В умовах поступової інтеграції міжнародно-правових зобов'язань, зокрема ратифікації та реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству (Стамбульської конвенції), національне законодавство України зазнає істотної трансформації. Проте цей процес супроводжується низкою викликів, серед яких

особливо актуальними є нормативні прогалини, фрагментарність правозастосовної практики, інституційна інерція та обмеженість професійної підготовки суб'єктів, залучених до забезпечення правового захисту постраждалих.

Метою даного дослідження є виявлення ключових деформацій у правозастосовній діяльності у сфері протидії гендерно зумовленому насильству, насамперед пов'язаних із відсутністю уніфікованої нормативної дефініції, нестачею ефективних механізмів захисту, колізійністю судової практики та інституційною неспроможністю правоохоронної та судової систем реагувати на гендерну зумовленість актів насильства.

Попри поширення поняття «гендерно зумовлене насильство» у національному дискурсі, його юридична кодифікація залишається відсутньою на рівні як матеріального, так і процесуального права. Така ситуація спричиняє суттєву правову невизначеність, що суперечить засадничим принципам верховенства права та юридичної визначеності. Відсутність легальної дефініції унеможливорює єдину інтерпретацію цього явища в правозастосовній діяльності, ускладнює ідентифікацію постраждалих, належну правову кваліфікацію діянь та застосування адекватних заходів реагування. В результаті, значна частина випадків насильства, обумовленого ознакою статі, не отримує відповідної юридичної оцінки.

Чинне законодавство, на відміну від правового регулювання у сфері домашнього насильства, не передбачає чітких механізмів термінового захисту осіб, які зазнають насильства з гендерних мотивів. Зокрема, повноваження Національної поліції не охоплюють можливість застосування таких засобів, як терміновий заборонний припис, у випадках, що не підпадають під категорію «домашнього насильства». Це створює серйозні ризики у ситуаціях високої вірогідності повторного насильства, ескалації конфлікту чи загроз життю і здоров'ю постраждалої особи, що, у свою чергу, свідчить про структурну вразливість системи превентивного захисту.

Стан правозастосування у сфері протидії гендерно зумовленому насильству в Україні свідчить про наявність стійких системних деформацій, які мають як нормативно-правовий, так і інституційно-практичний вимір. Виявлені виклики є результатом комплексного дефіциту – від юридичної невизначеності та фрагментарного законодавчого регулювання до обмеженості професійної спроможності правозастосовців і несформованості сталої судової практики, чутливої до гендерного контексту.

Ключовою проблемою залишається відсутність дефінітивної ясності щодо поняття «гендерно зумовлене насильство» як у матеріальному, так і в процесуальному законодавстві, що унеможливорює формування єдиних стандартів кваліфікації та застосування захисних механізмів. Наявні прогалини у процедурних інструментах, особливо в частині термінових заходів захисту, обмежують можливості оперативного реагування на випадки насильства, які не потрапляють під вузьке визначення «домашнього». Водночас судова практика

демонструє сталу тенденцію до вузького тлумачення суб'єктного складу правопорушень, що супроводжується правозастосовчим формалізмом та недостатнім урахуванням системної гендерної обумовленості насильницьких дій.

Подолання виявлених дисфункцій можливе лише за умов запровадження цілісного підходу, що передбачає: кодифікацію поняття гендерно зумовленого насильства на рівні основних галузей законодавства; розширення повноважень органів поліції в частині оперативного захисту поза межами правового інституту «домашнього насильства»; вироблення єдиних методичних стандартів для судової та слідчої практики з урахуванням гендерної складової; інституціоналізацію системної підготовки правоохоронців та суддів за спеціалізованими програмами.

Таким чином, лише за умов синхронного оновлення законодавчого фундаменту, реформування практик застосування права та посилення кадрового потенціалу правозахисних інституцій можлива побудова ефективної, чутливої до контексту дискримінації за ознакою статі, державної політики у сфері запобігання та протидії гендерно зумовленому насильству.

Список використаних джерел:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. Додаток до № 51. Ст.1122.
2. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 № 2866-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 52. Ст.561.
3. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 5. ст.35.

КАРПА Іван,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ ТА ЄС В СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Домашнє насильство – це глибоко травматичне явище, яке завдає шкоди не лише окремим людям, а й усьому суспільству. Його наслідки – це не лише фізичні чи психологічні травми, а й руйнування довіри, зростання тривожності, порушення прав людини.

В Україні проблема домашнього насильства тривалий час залишалась у тіні. Протягом десятиліть її розглядали як приватну справу родини. Але сьогодні ми

спостерігаємо якісну зміну в ставленні до цього питання – як на рівні державної політики, так і в суспільній свідомості.

Важливо наголосити: цей прогрес значною мірою став можливим завдяки співпраці України з Європейським Союзом. ЄС виступає не лише як міжнародний партнер, а й як каталізатор реформ у сфері захисту прав людини, зокрема протидії гендерно зумовленому та домашньому насильству

Перш за все, співпраця з ЄС стимулює Україну до реформування правової бази. У 2017 році було прийнято Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», що вперше чітко визначив поняття домашнього насильства, встановив юридичну відповідальність за нього та заклав основи державної системи реагування. Важливою подією стало ухвалення в 2022 році Стамбульської конвенції. Цей міжнародний документ ЄС активно просуває серед партнерів як універсальний стандарт. Його ратифікація – це не лише політичний крок, а й зобов'язання реформувати національні механізми захисту постраждалих, підготовки фахівців та покарання кривдників.

Спільно з європейськими структурами Україна розвиває інфраструктуру допомоги. За фінансування ЄС створюються мобільні бригади соціально-психологічної допомоги, які виїжджають на виклики в складних випадках.

У різних областях відкриваються кризові центри, шелтери, притулки, де постраждалі можуть отримати тимчасовий захист, правову допомогу та консультації. ЄС підтримує навчання поліцейських, суддів, соціальних працівників – зокрема, у межах проєктів ПРООН та UNFPA. Фахівці вчаться працювати з жертвами, враховуючи їх психологічний стан, вразливість і потреби. Велике значення має просвітницька робота. За підтримки ЄС в Україні реалізуються численні кампанії з підвищення обізнаності населення про домашнє насильство.

Одним із яскравих прикладів є кампанія «Розірви коло», яка привертає увагу до цієї проблеми, змінює уявлення про ролі в родині та пропонує реальні шляхи допомоги.

Через соціальні мережі, телебачення, вуличну рекламу й освітні проєкти формується нетерпимість до насильства як "норми".

Важливим напрямом стала також освіта в школах та університетах – щодо ненасильницького вирішення конфліктів, рівноправних стосунків, прав людини. ЄС допомагає Україні будувати ефективні системи звітування, моніторингу та збору даних. Це дозволяє оцінювати реальні масштаби проблеми, визначати слабкі місця у реагуванні правоохоронних органів чи соціальних служб. Такий підхід базується на європейських практиках і дозволяє ухвалювати зважені рішення на основі доказів. Зокрема, Україна отримує підтримку від Гендерної ініціативи ЄС (EU Gender Action Plan III), що спрямована на інтеграцію гендерної рівності в усі сфери державної політики.

Особливу увагу варто звернути на зростання випадків домашнього насильства у воєнний час. Збройний конфлікт створює додатковий тиск на сім'ї, знижує доступ до допомоги та підвищує агресивність у суспільстві.

У таких умовах підтримка ЄС набуває ще більшої цінності: збереження притулків, консультаційних ліній, кризових сервісів – це питання виживання для багатьох жінок і дітей. ЄС виділяє гуманітарну допомогу та гранти саме на підтримку постраждалих від домашнього насильства у зонах бойових дій або внутрішнього переміщення.

Співпраця України з Європейським Союзом у сфері протидії домашньому насильству є ключовим чинником модернізації національної системи захисту прав людини, оскільки забезпечує адаптацію законодавства до європейських стандартів, сприяє розвитку інституційної спроможності органів влади та соціальних служб, а також формує в суспільстві нову культуру нульової толерантності до насильства.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 5. ст.35.
2. Виклики для українського законодавства, пов'язані з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок та домашньому насильству та боротьбу з цими явищами: за результатами круглих столів: 16 червня 2016 року, Верховна Рада України; 29 червня 2016 року, ХНУВС. К.: 2016.140 с.
3. Онлайн круглий стіл до 10-ї річниці Стамбульської конвенції «Чому ратифікація конвенції важлива для України?» URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/on-lineround-table-on-the-10th-anniversary-of-the-istanbul-convention-why-ratification-isimportant-for-ukraine-> (дата звернення 28.04.2025).

КОВАЛЬ Христина,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

РЕАГУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО НА ВИПАДКИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Домашнє насильство – одне з найгостріших соціальних явищ, що порушує основоположні права людини та підриває безпеку в родинях. Поліція, як суб'єкт системи протидії домашньому насильству, відіграє ключову роль у виявленні, реагуванні та попередженні таких правопорушень. Згідно з Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 № 2229-VIII (далі – Закон № 2229), домашнє насильство визначається як діяння (дії або бездіяльність), що включає фізичне, психологічне, сексуальне чи економічне насильство між суб'єктами, які перебувають у близьких стосунках [1]. Важливою рисою законодавства є визнання не лише факту завдання шкоди, а й

загрози її заподіяння як підстави для реагування поліції. Одним із центральних повноважень поліцейського у сфері протидії домашньому насильству є винесення термінового заборонного припису відповідно до ст. 26 Закону № 2229. Такий припис може містити зобов'язання залишити місце проживання постраждалої особи, заборону контактувати з нею та інші обмеження [1]. Він є превентивним засобом і має на меті негайне припинення насильства.

Процедура реагування поліцейського детально врегульована в Наказі МВС № 654 від 01.08.2018 «Про затвердження Інструкції з організації реагування на випадки вчинення домашнього насильства» [2]. Інструкція визначає алгоритм дій поліцейського під час прибуття на місце події, включно з документуванням, оцінкою ризиків, забезпеченням безпеки потерпілих та скеруванням надання допомоги. Оцінка ризиків, що базується на формі первинної оцінки (ФПО), дозволяє поліції визначити потребу у подальшому втручанні, у тому числі винесенні термінового припису або ініціюванні притягнення до відповідальності.

Належне документування є запорукою ефективного захисту постраждалих та притягнення кривдника до юридичної відповідальності. Поліцейські заповнюють картку повідомлення про вчинення домашнього насильства, яка надсилається до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства. Важливо, що Закон № 2229 передбачає як адміністративну (ст. 173-2 КУпАП), так і кримінальну (ст. 126-1 КК України) відповідальність за вчинення домашнього насильства, що залежить від систематичності та тяжкості дій [3; 4].

Дослідники зазначають, що ефективність реагування поліції залежить не лише від нормативного забезпечення, а й від професійної підготовки поліцейських, наявності міжвідомчої координації та довіри населення [5, с. 23]. Успішні моделі реагування у країнах ЄС ґрунтуються на мультидисциплінарному підході, коли поліція співпрацює з соціальними службами, медичними установами та правозахисними організаціями [6].

Водночас в українській практиці спостерігаються труднощі у забезпеченні сталого захисту постраждалих, зокрема через відсутність належної кількості притулків, низький рівень обізнаності громадян, упереджене ставлення окремих працівників поліції до жертв. Також на ефективність реагування впливає нерівномірність практики застосування заборонних приписів.

Таким чином, реагування поліцейського на випадки домашнього насильства потребує як точного дотримання законодавчих вимог, так і чутливості до потреб постраждалих. Розвиток системи навчання поліцейських, удосконалення міжвідомчої взаємодії та посилення контролю за якістю надання допомоги мають стати пріоритетами у сфері протидії домашньому насильству в Україні.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>

2. Про затвердження Інструкції з організації реагування на випадки вчинення домашнього насильства: Наказ МВС України від 01.08.2018 № 654
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Стаття 173-2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
4. Кримінальний кодекс України. Стаття 126-1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
5. Єпіфанова Н. В. Реагування поліції на факти домашнього насильства: українські реалії та міжнародний досвід. *Право і безпека*. 2021. № 3. С. 20–25.
6. Павлишин О. В. Міжвідомча взаємодія у сфері протидії домашньому насильству: європейські практики. *Юридичний часопис*. 2022. № 1. С. 46–51.

КОЗАК Вікторія,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ

Проблема домашнього насильства щодо неповнолітніх є однією з найгостріших соціальних викликів, що має як негайні, так і тривалі наслідки для розвитку дитини. В умовах зростаючої суспільної тривожності діти нерідко стають найвразливішою групою, на яку спрямовується агресія з боку дорослих, насамперед батьків або інших членів сім'ї. Насильство може проявлятися фізично, психологічно, економічно чи сексуально.

Систематичне приховане насильство має небезпечний характер, оскільки не залишає видимих слідів, але суттєво впливає на емоційний стан дитини. Часто жертви не усвідомлюють ненормальності ситуації, що ускладнює виявлення проблеми та надання необхідної допомоги. Психологічне насильство, таке як приниження, погрози чи ізоляція, формує у дитини почуття меншовартості та безпорадності.

Законодавство України передбачає спеціальні механізми захисту прав дітей у сім'ї, зокрема через Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [1]. Цей закон визнає дитину не лише об'єктом захисту, але й активним учасником процесу, права якого мають бути гарантовано дотримані. Проте на практиці все ще є чимало труднощів у реалізації цих норм. Низький рівень обізнаності громадян про ознаки домашнього насильства щодо дітей та механізми їх захисту лише погіршує ситуацію.

Багато випадків залишаються непоміченими або свідомо ігноруються через стереотипи щодо «втручання у сімейні справи», що створює середовище безкарності для кривдників та ізоляції для жертв. Органи опіки та піклування, служби у справах дітей, поліція та освітні заклади відіграють ключову роль у виявленні та припиненні фактів насильства над неповнолітніми. Важливими є міжвідомча співпраця, своєчасне реагування на сигнали і системна

профілактична робота з родинами, які перебувають у зоні ризику. Потрібно зосередитися не тільки на каральних, але й на корекційних та підтримуючих заходах. Ефективна протидія насильству щодо дітей вимагає також підготовки спеціалістів – соціальних працівників, психологів, педагогів – до роботи з травмованими дітьми. Їм необхідно забезпечити спеціалізовану підготовку для раннього виявлення ознак насильства та створення для дітей безпечного простору. Особливої уваги потребують діти безпостійного догляду або ті, що зростають у сім'ях з підвищеним соціальним ризиком.

Інформаційно-просвітницька кампанія серед дітей є важливим фактором, який допомагає їм виявляти ознаки насильства та звертатися за допомогою. Такі ініціативи мають охоплювати як шкільне середовище, так і позашкільні платформи [2]. Діти повинні знати, що вони мають право на безпечне оточення і що насильство не є нормою. Національні та міжнародні дослідження підтверджують, що досвід насильства в дитинстві підвищує ризик розвитку психічних розладів, схильність до агресії, девіантної поведінки та передавання насильства з покоління в покоління. Отже, запобігання домашньому насильству щодо неповнолітніх є не лише питанням прав людини, але й стратегічною задачею суспільства. Попри існування законодавчої бази, рівень виявлення, розслідування та попередження таких випадків залишається низьким.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2229-19> (дата звернення: 13.05.2025).

2. Захист прав дітей від насильства в сім'ї. *Wiki Legal Aid*. URL: https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/Захист_прав_дітей_від_насильства_в_сім'ї (дата звернення: 13.05.2025).

КОСТОВСЬКА Катерина,
доцент кафедри адміністративного права та поліцейської діяльності
кандидат юридичних наук, доцент
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

У період збройного конфлікту домашнє насильство втрачає характер виключно побутового явища, трансформуючись у складний соціальний, правовий та гуманітарний виклик, що набуває загальнонаціонального масштабу. Збройна агресія проти України призвела до руйнування не лише інституційної стабільності, а й базових соціальних орієнтирів, ускладнивши ідентифікацію

постраждалих осіб та реалізацію превентивних механізмів. В умовах надзвичайного навантаження на соціальну інфраструктуру саме адміністративно-правовий механізм покликаний відігравати ключову роль у формуванні державної відповіді на стрімке зростання випадків внутрішньосімейної агресії.

Зміна способу життя, порушення соціальних зв'язків, втрата джерел існування, збройна присутність у населених пунктах, а також глибокі психологічні травми зумовлюють не лише кількісне зростання випадків домашнього насильства, але й ускладнення їх структури, форм та динаміки. Особливої уваги потребує підвищений рівень тривожності, що охоплює широкі верстви населення та створює передумови для неконтрольованої агресії у приватному життєвому просторі [1, с. 488]. Фахівці у галузі психології та права наголошують, що в умовах війни домашнє насильство часто набуває рецидивного, хронічного та системного характеру. Така трансформація зумовлена частковою деморалізацією правозастосовних механізмів, їх обмеженою доступністю або неефективністю в умовах війни. Особливу тривогу викликають випадки насильства в родинах військовослужбовців, де воно часто поєднується з посттравматичними розладами, що потребує комплексної міждисциплінарної відповіді з боку державних інституцій.

Адміністративно-правовий механізм протидії домашньому насильству в сучасних умовах становить собою багаторівневу систему, яка охоплює нормативне забезпечення, що визначає компетенцію уповноважених органів, порядок реагування та заходи впливу; організаційно-інституційний рівень, що включає суб'єктів реалізації державної політики; інструментальний рівень, до якого належать процедури оформлення заборонних приписів та інших адміністративно-примусових заходів; а також координаційний компонент, спрямований на забезпечення ефективної взаємодії між державними структурами та громадянським сектором [2, с. 88].

Разом із тим, існує низка об'єктивних чинників, які суттєво ускладнюють реалізацію зазначеного механізму на територіях, охоплених бойовими діями. До них належать інституційна слабкість органів влади в зоні конфлікту, обмежений доступ до постраждалих через фізичну небезпеку та порушення логістики, гострий дефіцит фахівців із відповідною професійною підготовкою, соціокультурні бар'єри, що сприяють замовчуванню проблеми, а також низький рівень правової обізнаності громадян.

Таким чином, домашнє насильство в умовах війни слід розглядати не лише як сукупність індивідуальних трагедій, але і як загрозу соціальній безпеці держави. Ефективна реалізація адміністративно-правового механізму потребує гнучкого поєднання правових норм із можливостями кризового управління, адаптації інституцій до екстраординарних обставин, а також формування стратегічно орієнтованої моделі профілактики, здатної забезпечити стійку та адекватну відповідь на виклики часу.

Список використаних джерел:

1. Павленко Т. А. Основні чинники домашнього насильства в умовах війни. *Актуальні проблеми приватного та публічного права : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 95-річчю від дня народження члена-кореспондента НАПрН України, академіка Міжнародної кадрової академії, Заслуженого діяча науки України, доктора юридичних наук, професора Процевського О.І. (29 березня 2024 року) / за наук. ред. Александра Енглер-Якуб'як, Олени Коваленко, П'ютра Якуб'яка. Харків, 2024. С. 488-490.*
2. Павленко Т. А. Домашнє насильство в умовах війни: причини та нові виклики сьогодення. *Правові виклики сучасності : матеріали круглого столу (20 грудня 2022 року).* Київ, 2022. С. 87-89.

КУЧИШИН Давид,
курсант 1 групи 2 курсу факультету №2
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ПРАКТИКА МІЖНАРОДНИХ СУДІВ ТА ВИЩИХ СУДОВИХ ІНСТАНЦІЙ У СПРАВАХ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ВЧИНЕННЯМ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Однією з найпоширеніших форм порушення прав людини в умовах сьогодення є домашнє насильство, що має надзвичайно негативний вплив на різні сфери життя людини, до прикладу, на фізичне та психічне здоров'я, на фінансове становище, на виховання дітей, які досить часто і самі зазнають домашнього насильства, і спостерігають його у сім'ях. У зв'язку з тим, що кількісні показники осіб, які зазнають домашнього насильства, тільки зростають останнім часом, а особливо в умовах суспільно необхідної ізоляції, то боротьба з цим явищем повинна бути системною та злагодженою. В таких умовах надзвичайно важливим є дослідження, аналіз та втілення практики міжнародних судів та вищих судових інстанцій.

Важливою, зокрема, у цьому контексті є практика Європейського суду з прав людини. У справі «Опуз проти Туреччини» заявниця скаржилася на те, що національні органи влади не змогли захистити право на життя її матері та проявили недбалість при запобіганні та припиненні «неодноразового» насильства, зокрема, погроз смертю та травм, які вона зазнала, а також і на те, що відсутній захист жінок від домашнього насильства відповідно до національного законодавства [1]. У своєму рішенні Європейський суд з прав людини визнав, що бездіяльність держави у випадку домашнього насильства порушує статті 2 (право на життя), 3 (заборона катувань) та 14 (заборона дискримінації) Європейської конвенції.

Європейський суд з прав людини дійшов висновку, що основним чином домашнє насильство торкається саме жінок. Пасивність державних органів влади формують сприятливе середовище для такого насильства, крім цього, байдужість

органів правосуддя, а також безкарність осіб, які завдають домашнє насильство, однозначно вказують на необхідність вжиття заходів для боротьби з домашнім насильством.

Цікавим є рішення Європейського суду з прав людини «Бутуруга проти Румунії» від 11 лютого 2020 року. Справа стосується застосування домашнього насильства, однак в іншій формі його прояву. У даній справі Європейський суд з прав людини вперше констатував, що кіберстеження є кібербулінгом та формою домашнього насильства. Суд зауважив, що домашнє насильство не має сприйматися лише як насильство фізичне. Крім традиційних форм фізичного та психологічного, воно може включати й інші форми [2]. У цій справі колишній чоловік прослуховував телефон колишньої дружини, копіював її приватні документи, постійно оглядав її соціальні мережі. Національні органи не вжили всіх належних заходів для захисту дружини, лише наклали на чоловіка адміністративне стягнення, що на думку Європейського суду з прав людини було недостатнім.

Сьогодні одним з ефективних інструментів запобігання домашньому насильству є Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція), яка на даний момент є ратифікованою в Україні [3]. Це перший міжнародний юридично обов'язковий документ, який визначає всебічний підхід до боротьби з насильством щодо жінок і домашнім насильством.

Цілями цієї Конвенції є, зокрема, захист жінок від усіх форм насильства, кримінальне переслідування та ліквідація насильства стосовно жінок і домашнього насильства; сприяння ліквідації всіх форм дискримінації стосовно жінок та заохочення дійсної рівності між жінками та чоловіками, у тому числі шляхом надання жінкам самостійності; розробка всеосяжних рамок, політики та заходів для захисту всіх жертв насильства стосовно жінок і домашнього насильства та надання їм допомоги [3].

У своїх рішеннях Європейський суд з прав людини у справах, що стосуються домашнього насильства, досить часто посилається на Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, як на авторитетне джерело міжнародного права, та застосовує стандарти, закріплені в ній, більше того, національні суди теж застосовують її при прийнятті рішень.

Участь у Стамбульській конвенції - це не лише декларація про наміри, а й юридичне зобов'язання держави забезпечити реальний захист для постраждалих. В умовах війни, гуманітарної кризи та зростання вразливості жінок і дітей, цей документ набуває ще більшого значення. Він вимагає від держави системної та налагодженої роботи.

Список використаних джерел:

1. Опуз проти Туреччини: рішення Європейського Суду з прав людини від 09 червня 2009 року, заява №33401/02. URL: https://jurfem.com.ua/wpcontent/uploads/2022/01/ОглядЄСПЛ_січень-2022.pdf (дата звернення 22.05.2025).
2. Бутуруга проти Румунії: рішення Європейського Суду з прав людини від 10 лютого 2020 року, заява №56867/15. URL: <https://surli.cc/tagdgr>. (дата звернення 22.05.2025);
3. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами: дата набрання чинності для України від 01 листопада 2022 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text (дата звернення 22.05.2025).

КЮНЦЛІ Романа,
доктор мистецтвознавства,
професор кафедри архітектури
(ЛНУВМБ ім.Гжицького)

ВПЛИВ АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА ЖИТЛА НА РИЗИКИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА*

Домашнє насильство розглядається не лише як соціально-психологічне явище, а як багатофакторна проблема, що має тісний зв'язок із фізичним середовищем проживання. Дослідники підкреслюють, що архітектурна організація житлового простору впливає на емоційний стан мешканців, рівень контролю над середовищем та міжособистісну динаміку в родині, що в свою чергу може сприяти або стримувати ескалацію конфліктів [1; 2]. Зокрема, просторові обмеження, відсутність приватності та перенаселеність значно ускладнюють можливості емоційної регуляції, особливо в умовах тривалого співіснування без відпочинку від соціальної взаємодії. У ряді досліджень наголошується на важливості таких архітектурних характеристик, як наявність буферних зон (спільних, але нейтральних приміщень), можливість усамітнення, гнучкість просторової організації, що може знижувати рівень внутрішньосімейної напруги [3; 4]. Таким чином, фізичне середовище виступає не лише фоном, а активним чинником у формуванні середовища безпеки чи ризику.

Типові багатоквартирні будинки, зведені в другій половині ХХ століття, часто мають однакові планування, де життєві потреби різних членів сім'ї не враховано.

* Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать лише автору і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з питань освіти та культури. Ні Європейський Союз, ні грантодавець не можуть за них нести відповідальність.

Кімнати прохідного типу, поєднані санвузли, відсутність місць для усамітнення – все це створює умови для зростання конфліктності. Багато випадків домашнього насильства відбуваються в замкнутому, ізольованому середовищі, де жертва не має фізичної можливості тимчасово покинути приміщення чи викликати допомогу. Архітектурні рішення, які сприяють відкритості (наявність балконів, прозорих під'їздів, зон загального користування), можуть мати превентивний ефект.

Просторові рішення повинні враховувати потреби різних соціальних груп, зокрема жінок, дітей, осіб з інвалідністю, літніх людей. Варіативність конфігурацій житла, можливість облаштування особистих зон, безпечні входи/виходи, гнучкість простору – все це має бути елементами сучасного проектування.

Близькість до центрів підтримки, дитячих просторів, громадських центрів, соціального житла – архітектурно-урбаністичний фактор, який може стати рятівним для осіб, що зазнають насильства. Урбаністика має враховувати не лише функціональність простору, а й його здатність забезпечити захист і доступ до допомоги.

Необхідно інтегрувати принципи «архітектури турботи» у політику житлового будівництва. Йдеться про інтердисциплінарну взаємодію архітекторів з психологами, соціологами, юристами та фахівцями з безпеки для створення житлових середовищ, які будуть не лише комфортними, а й захищеними.

Список використаних джерел:

1. Prestwood L. E. Architectural design factors of domestic violence shelters that affect outcomes for female domestic violence victims : thesis. Texas A&M University Repository, 2015. 186 p.
2. Semenova N. Power, architecture, transition: creating a safe space for victims of domestic violence : thesis. Waterloo : University of Waterloo, 2019. 120 p.
3. Dimock H. Fortifying women: an architectural research project exploring the need to protect women and children from domestic violence : thesis. Auckland : Unitec, 2022. 96 p.
4. Stylianou A. M., Pich C. Beyond domestic violence shelter: factors associated with housing placements for survivors exiting emergency shelters. *Journal of Interpersonal Violence*. 2019.

МАЛЧАК Андрій,
здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

РИЗИКИ ЕСКАЛАЦІЇ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: НАСЛІДКИ ДЛЯ ЖІНОК І ВРАЗЛИВИХ ГРУП

Домашнє насильство в умовах повномасштабної війни в Україні не лише не втрачає актуальності, а навпаки – загострюється, набуваючи нових форм та чинників ризику. Війна виступає тригером латентного насильства, ускладнює його виявлення, фіксацію та ефективне реагування. Використовуючи екологічну теорію насильства У. Бронфенбреннера (1979), окремі автори обґрунтовують багаторівневу природу чинників, що впливають на поширення насильства: від індивідуальних (психологічна травма, ПТСР) до макросоціальних (війна, соціальна нестабільність, економічна криза). Особливу увагу приділено вразливим групам: жінкам, внутрішньо переміщеним особам, людям з інвалідністю та військовослужбовцям після повернення з фронту [1].

Зниження офіційної статистики звернень до поліції щодо випадків домашнього насильства під час війни не є свідченням покращення ситуації, а радше наслідком бар'єрів у доступі до правової допомоги, страху, ізоляції та недовіри до інституцій. У цьому контексті особливого значення набуває імплементація положень Стамбульської конвенції (ратифікованої Україною 20 червня 2022 року).

Пандемія COVID-19 спричинила не лише глобальні зміни в системі охорони здоров'я та економіці, а й сприяла суттєвому зростанню рівня домашнього та гендерно зумовленого насильства, що в умовах України загострило наявні соціальні та правові проблеми. І. М. Прус доводить, що обмежувальні заходи, зумовлені пандемією – зокрема самоізоляція, закриття навчальних закладів, зменшення мобільності, скорочення доходів, – створили сприятливі умови для посилення контролю з боку кривдників та обмеження можливостей жертв звернутися по допомогу [2].

В умовах надзвичайних ситуацій – епідемій, збройних конфліктів тощо – спостерігається закономірне зростання ризиків насильства, насамперед щодо жінок і дітей. Жінки вразливі до багатовимірного насильства не лише через біологічні чи соціальні чинники, але й у зв'язку з тим, що вони несуть основне навантаження з догляду за дітьми та побутовими обов'язками, що підсилюється в умовах ізоляції.

В Україні пандемія виявила серйозні інституційні проблеми – брак притулків, обмежений доступ до психологічної та правової допомоги, слабка координація дій між правоохоронними органами та соціальними службами. Особливе занепокоєння викликає те, що Україна довгий час не ратифікувала Стамбульську конвенцію, яка могла б надати правовий механізм для системної

протидії насильству. Також критиці піддається недосконалість інформаційної політики – зокрема відсутність ефективних інформаційних кампаній, що мали би підвищувати рівень обізнаності населення про ознаки, ризики та механізми протидії насильству. Пропонується впровадження низки практичних заходів, серед яких:

- підвищення фінансування служб допомоги на національному та місцевому рівнях;
- створення та розширення мережі тимчасових притулків;
- впровадження електронних засобів комунікації для надання допомоги жертвам (чат-боти, мобільні додатки);
- розробка кризових планів реагування на випадки насильства в умовах надзвичайних ситуацій;
- впровадження спеціалізованої підготовки персоналу у сфері охорони здоров'я та соціального захисту.

У цілому, в нашій державі є необхідність формування міждисциплінарної, міжсекторальної та міждержавної моделі реагування на гендерно зумовлене насильство в умовах пандемій, соціальних криз і збройних конфліктів. Успішна протидія цьому явищу можлива лише за умов поєднання правових, соціальних, освітніх та інформаційних інструментів на основі принципів гендерної рівності, прав людини та соціальної справедливості.

Список використаних джерел:

1. Мілорадова Н. Е., Доценко В. В. Особливості прояву домашнього насильства під час війни. *Габітус*. 2023. Вип. 47. С. 194-199. URL: <http://habitus.od.ua/journals/2023/47-2023/34.pdf>
2. Прус І. Пандемія COVID-19 та домашнє і гендерно зумовлене насильство. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2022. №1. Том 23. С. 106-113. URL: <https://philosophy.naiu.kiev.ua/index.php/philosophy/article/view/1496>

МАЦЮК Роман,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ОСОБЛИВОСТІ ВЗЯТТЯ НА ПРОФІЛАКТИЧНИЙ ОБЛІК КРИВДНИКА ТА ПРОВЕДЕННЯ З НИМ ПРОФІЛАКТИЧНОЇ РОБОТИ

У сучасному українському суспільстві проблема домашнього насильства набула особливої актуальності. У зв'язку з цим профілактика правопорушень у сфері домашнього насильства потребує системного підходу з боку правоохоронних органів. Важливим інструментом у цьому процесі є взяття на профілактичний облік кривдника та подальше проведення з ним профілактичної роботи.

Правове регулювання відповідної процедури визначено у Законі України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 № 2229-VIII. Відповідно до ч. 1 ст. 1 цього Закону, кривдником є особа, яка вчинила діяння, що містить ознаки домашнього насильства. Взяття такої особи на профілактичний облік передбачене ч. 1 ст. 10 Закону, яка надає уповноваженим підрозділам Національної поліції право здійснювати облік осіб, які вчинили домашнє насильство, та проводити з ними профілактичну роботу.

Наказом МВС України від 01.08.2018 № 654 «Про затвердження Інструкції з організації ведення обліку та проведення профілактичної роботи з особами, які вчинили домашнє насильство» деталізовано механізм реалізації профілактичної діяльності. Згідно з п. 3 Інструкції, облік кривдників ведеться за ініціативою уповноваженого підрозділу поліції після отримання інформації про вчинення акту насильства, навіть якщо не було відкрито кримінального провадження. Це сприяє оперативному реагуванню на повторні випадки насильства.

Підставою для взяття на профілактичний облік є: винесення термінового заборонного припису (ст. 25 Закону № 2229-VIII), постановлення судом обмежувального припису (ст. 26), інформація, отримана від соціальних служб або медичних установ про вчинення домашнього насильства.

Профілактична робота охоплює комплекс заходів, спрямованих на недопущення повторних правопорушень. Відповідно до п. 10 Інструкції № 654, до таких заходів належать профілактичні бесіди, попередження про відповідальність, контроль за дотриманням заборонних заходів, а також направлення кривдників до проходження програм для осіб, які вчинили домашнє насильство. Такі програми мають на меті формування у кривдника нових моделей поведінки, що відповідають нормам ненасильницької взаємодії. Значною є роль суду у впровадженні обов'язкової програми для кривдника. Згідно зі ст. 30 Закону № 2229-VIII, суд може зобов'язати кривдника пройти програму для правопорушників, що є однією з форм адміністративного впливу. Порушення вимог обмежувального припису чи ухилення від проходження програми є підставою для притягнення особи до адміністративної відповідальності за ст. 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Також варто зазначити, що у відповідності до ч. 2 ст. 11 Закону № 2229-VIII, особа, яка перебуває на профілактичному обліку, підлягає періодичному контролю щодо її поведінки. У разі відсутності повторних проявів насильства протягом певного часу, така особа може бути знята з обліку. Це рішення приймається комісією на основі аналізу поведінки кривдника та висновків соціальних служб. Проблематика реалізації профілактичних заходів полягає в недостатній координації між суб'єктами, уповноваженими на здійснення таких заходів, а також в обмеженій кількості програм для кривдників, які мають доведену ефективність. Так, дослідження, проведені Національною школою суддів України, свідчать, що лише комплексне застосування адміністративних,

психологічних і соціальних впливів здатне зменшити рецидиви домашнього насильства [1, с. 32].

Таким чином, взяття кривдника на профілактичний облік є не лише формою державного контролю, а й запорукою здійснення ефективної превентивної політики. Удосконалення нормативної бази та забезпечення реального доступу до корекційних програм є ключовими умовами зменшення рівня домашнього насильства в Україні.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>
2. Про затвердження Інструкції з організації ведення обліку та проведення профілактичної роботи з особами, які вчинили домашнє насильство: Наказ МВС України від 01.08.2018 № 654
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X (ст. 173-2). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
4. Мельник М. І., Харитонов Є. О. Домашнє насильство: проблеми правозастосування та профілактика. Київ: Юрінком Інтер, 2020. 208 с.
5. Судова практика у справах про домашнє насильство: навчальний посібник / За заг. ред. О. Я. Василенка. К.: Нац. школа суддів України, 2021. 112 с.

МИКОЛАЙЧУК Максим,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

РЕАБІЛІТАЦІЯ ЖЕРТВ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Реабілітація жертв домашнього насильства – це процес, що спрямований на відновлення фізичного, психічного та соціального здоров'я осіб, які пережили насильство. Він передбачає надання їм підтримки, консультацій та допомоги, щоб вони могли подолати травматичний досвід, повернутися до нормального життя та реалізувати свій потенціал.

Домашнім насильством визнаються діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь. Діяння визнається насильством лише тоді, коли воно порушує вимоги чинного законодавства та призводить чи

може призводити до порушення конституційних прав і свобод члена сім'ї. Домашнє насильство може мати форму, як активних дій (нанесення побоїв, знищення майна тощо), так і бездіяльності, тобто пасивної поведінки особи, коли вона не вчиняє дій, які могла та повинна була вчинити, щоб запобігти настанню шкідливих наслідків (наприклад, ненадання допомоги члену сім'ї, який перебуває у небезпечному для життя становищі).

Згідно цього ж закону постраждалими визнаються особи, незалежно від того, чи проживають вони спільно зі своїми кривдниками, чи ні: наречені; подружжя; колишнє подружжя; батьки (мати, батько) і дитина/діти. При цьому постраждала дитина – це особа, яка не досягла 18 років та зазнала домашнього насильства у будь-якій формі або стала свідком (очевидцем) такого насильства; нерідні батьки та діти одного з подружжя, які не є спільними або всиновленими (пасинок/падчерка); особи, які спільно проживають/проживали однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою, їхні батьки та діти; рідні брати та сестри; інші родичі до двоюрідного ступеню зв'язку; опікуни, піклувальники, їхні діти та особи, які перебувають або перебували під опікою, піклуванням; прийомні батьки, батьки-вихователі, патронатні вихователі, їхні діти та прийомні діти, діти-вихованці, діти, які проживають або проживали в сім'ї патронатного вихователя, будь-які інші родичі, особи, які пов'язані спільним побутом, мають спільні права та обов'язки за умов спільного проживання (діди та онуки, прадіди та правнуки тощо).

Законодавство України у сфері протидії домашньому насильству визначає чотири форми насильства: фізичне, сексуальне, психологічне та економічне. Фізичне насильство – це форма домашнього насильства, що включає ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, заподіяння смерті, вчинення інших правопорушень насильницького характеру. Сексуальне насильство – включає будь-які діяння сексуального характеру, вчинені стосовно повнолітньої особи без її згоди або стосовно дитини незалежно від її згоди, або в присутності дитини, примушування до акту сексуального характеру з третьою особою, а також інші правопорушення проти статевої свободи чи статевої недоторканості особи, у тому числі вчинені стосовно дитини або в її присутності. Психологічне насильство – включає словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю особи. Економічне насильство – включає умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг з

лікування чи реабілітації, заборону працювати, примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру.

Варто зауважити, що домашнє насильство є складним феноменом, наслідки якого зазвичай охоплюють кілька сфер: фізичну, емоційну, економічну, сексуальну. Будь-який вид насильства призводить до деструкції особистості постраждалої сторони, адже сексуальний примус обов'язково тягне за собою приниження гідності, фізичне насильство також справляє значний вплив не лише на соматичну (тілесну), а й на моральну, емоційну сфери особистості, тобто є водночас і психологічним.

В Україні існують центри медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї, куди поміщають за згоди або на їхнє прохання жертв домашнього насильства на підставі рішення медичної комісії центру. Щодо неповнолітніх членів сім'ї необхідна згода одного з батьків, усиновителів, опікуна чи піклувальника, у разі, якщо вони не зазнали насильства від одного із них, або органу опіки і піклування. Жертви домашнього насильства перебувають у таких Центрах протягом терміну, необхідного для їхнього лікування та психосоціальної реабілітації. За їхнім бажанням вони можуть пройти курс лікування та психосоціальної реабілітації амбулаторно. Працівники Центрів медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї:

- надають жертвам домашнього насильства первинну медико-санітарну та психологічну допомогу, окремі види психіатричної допомоги на підставах та в порядку, передбачених Законом України «Про психіатричну допомогу», іншими законами;
- за необхідності направляють жертв домашнього насильства для відповідного подальшого лікування;
- організовують надання юридичних консультацій жертвам домашнього насильства;
- повідомляють про вчинене насильство в сім'ї службу дільничних інспекторів поліції чи кримінальну поліцію у справах дітей;
- надають інформацію з питань попередження насильства у сім'ї на запит уповноважених органів.

Однак, на нашу думку, боротися з домашнім насиллям – це, у першу чергу, не покарання винуватця, агресора, а допомога та підтримка жертви насилля, дати шанс потерпілому повернутися до нормального життя, в якому не має фізичного, психічного та економічного насилля з боку членів родини.

Список використаних джерел:

1. Насильство у сім'ї – важлива соціальна проблема! URL: <https://zymnovodivskaotg.city-adm.lviv.ua>.
2. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>

НАВОЛОВСЬКИЙ Святослав,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

НАСЛІДКИ ПАНДЕМІЇ COVID-19 ТА ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ НА ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ НА ДОМАШНЄ І ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНЕ НАСИЛЬСТВО

Пандемія COVID-19 та повномасштабне вторгнення Російської Федерації на територію України стали факторами, що значно ускладнили соціальну ситуацію в країні, зокрема щодо проблеми домашнього та гендерно зумовленого насильства. Обидва ці кризові явища посилили вже існуючі вразливості, а також сприяли зростанню кількості випадків насильства в приватній сфері, що потребує всебічного аналізу та відповідного реагування з боку держави та громадянського суспільства.

Під час пандемії COVID-19, яка супроводжувалась тривалими періодами локдауну, самоізоляції та обмеженням пересування, постраждали від насильства особи опинились у ситуації, коли можливості звернутися по допомогу були обмежені. Закриття соціальних служб, перенавантаження систем охорони здоров'я, а також економічні труднощі, все це призвело до посилення контролю з боку кривдників та зниження рівня виявлення випадків насильства. Згідно з дослідженням ООН Жінки, у період пандемії кількість звернень на національні гарячі лінії з питань насильства значно зросла, що свідчить про поглиблення цієї проблеми [1, с. 12].

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну у лютому 2022 року стало надзвичайно потужним каталізатором соціальної нестабільності, що суттєво ускладнило ситуацію у сфері запобігання та протидії домашньому й гендерно зумовленому насильству. Воєнні дії призвели до масового внутрішнього переміщення населення, втрати домівок і джерел доходу, порушення родинних зв'язків, поранення або загибелі членів сімей, що стало сильним психологічним ударом для мільйонів українців. Стресові чинники, спричинені війною, значно підвищили ризики насильства в домашньому середовищі, зокрема для жінок, дітей, людей з інвалідністю, літніх осіб та інших вразливих груп [2, с. 5].

У зв'язку з евакуацією та переміщенням людей до відносно безпечніших регіонів України або за кордон, багато постраждалих опинилися у новому соціальному середовищі без достатньої підтримки з боку родини, друзів або відповідних служб. У таких обставинах, на тлі відсутності житла, роботи чи доступу до медицини й правового захисту, жінки нерідко залишалися наодинці з кривдниками, не маючи змоги звернутися за допомогою. Особливо вразливими виявилися жінки, які опинилися в тимчасових прихистках або були змушені проживати в тісному просторі з іншими людьми, що створювало передумови для конфліктів, психологічного або фізичного насильства.

Показово, що в перші місяці після початку повномасштабної війни різко зросла кількість звернень до організацій, що надають допомогу постраждалим від домашнього насильства. За даними громадських організацій, зокрема Центру "Жіночі перспективи", навантаження на притулки суттєво збільшилось, у деяких випадках їх потужності не задовольняли зростаючий попит [3, с. 4]. Додатково, значна частина інфраструктури підтримки – кризові кімнати, консультаційні центри, мобільні бригади соціально-психологічної допомоги були частково або повністю зруйновані внаслідок бойових дій. Це створило критичний дефіцит доступної допомоги у деяких регіонах України, особливо на сході та півдні країни.

Загострення ситуації також проявилось у зростанні звернень на гарячі лінії, які фіксували не лише факти домашнього насильства, а й інші форми гендерно зумовленого насильства, у тому числі сексуального насильства, примусу до проституції, контролю над переміщенням жінок, а також економічного насильства, коли жінки були змушені повністю залежати від чоловіка-кривдника в умовах війни. Більше того, самі працівники організацій, що займаються допомогою постраждалим, опинилися в складних умовах багато хто з них був евакуйований або мобілізований, деякі організації змушені були згорнути діяльність через відсутність фінансування або безпекові ризики.

У прифронтових територіях ситуація з протидією насильству ускладнилася ще й через розмитість меж повноважень місцевої влади, труднощі в роботі поліції та нестачу кваліфікованих спеціалістів. У цих умовах багато злочинів залишалися непоміченими або без належного розслідування, що посилювало атмосферу безкарності й змушувало постраждалих мовчати. Водночас, випадки сексуального насильства, вчинені військовими Російської Федерації проти цивільного населення, набули особливого резонансу. Зафіксовано десятки підтверджених фактів таких злочинів, які мають ознаки воєнних злочинів і розслідуються міжнародними структурами [4, с. 2].

Особливу тривогу викликає використання сексуального насильства як зброї війни. З початку вторгнення зафіксовано численні випадки сексуального насильства, вчиненого військовослужбовцями РФ проти цивільного населення України. Такі дії мають не лише індивідуальний, але й колективний травматичний ефект, який вплине на відновлення суспільства в післявоєнний період [4, с. 2].

Зміни в законодавстві України, зокрема ратифікація Стамбульської конвенції в 2022 році, стали важливим кроком у посиленні правового захисту постраждалих від гендерно зумовленого насильства [5, с. 1]. Водночас важливо, щоб ці правові зміни супроводжувались ефективною реалізацією на практиці, що потребує належного фінансування, підготовки кадрів та інформаційної роботи з населенням.

Громадянське суспільство відіграє ключову роль у реагуванні на кризові ситуації. Благодійні та правозахисні організації надають притулки, юридичну та психологічну допомогу, здійснюють інформаційно-просвітницьку діяльність.

Проте багато з них також зазнали труднощів через війну, особливо ті, що діяли у прифронтових та окупованих регіонах [6, с. 8].

Таким чином, пандемія COVID-19 та війна в Україні стали чинниками, що значною мірою ускладнили ситуацію з домашнім і гендерно зумовленим насильством. Для подолання наслідків цих криз необхідна міжсекторальна співпраця, системне оновлення політик захисту постраждалих, підтримка громадських ініціатив та зміцнення соціальних служб.

Список використаних джерел:

1. ООН Жінки в Україні. *Гендерні аспекти пандемії COVID-19 в Україні: аналітичний огляд*. Київ: ООН Жінки, 2020. 28 с.
2. Офіс Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. *Щодо забезпечення захисту прав внутрішньо переміщених осіб в умовах воєнного стану*. Київ, 2022. 17 с.
3. Центр «Жіночі перспективи». *Звіт про діяльність притулків для жінок, які постраждали від домашнього насильства, у 2022 році*. Львів: ЦЖП, 2023. 12 с.
4. Amnesty International. *'Like a living death': Сексуальне насильство як воєнний злочин в Україні*. 2023. URL: <https://www.amnesty.org/en/documents/eur50/6583/2023/en/> (дата звернення: 10.05.2025).
5. Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами: Закон України №2319-IX від 20.06.2022. *Відомості Верховної Ради України*. 2022. № 31. Ст. 289.
6. La Strada-Україна. *Діяльність гарячої лінії в умовах війни: аналіз звернень та виклики*. Київ, 2023. 20 с.

ОЛЕНІЧ Марія,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ОСНОВИ РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ ПСИХОЛОГІЇ: ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ КРИЗИ

У сучасному світі психосоціальні кризи мають масштабний вплив на індивіда, соціум та державу загалом. Воєнні дії, пандемії, природні катастрофи, техногенні аварії та особисті трагедії викликають глибокі психологічні травми, що потребують кваліфікованої реабілітаційної допомоги. Реабілітаційна психологія як окрема галузь спрямована на відновлення психологічного благополуччя особи після пережитої кризи. Це стосується не лише психічного здоров'я, а й соціального функціонування, адаптації та якості життя в цілому.

Згідно зі статтею 1 Закону України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я» № 1053-IX від 03.12.2020 р., реабілітація – комплекс заходів, яких потребує особа, яка зазнає або може зазнати обмеження повсякденного функціонування внаслідок стану здоров'я або старіння у взаємодії з її середовищем [1]. Відповідно до цього визначення, психологічна допомога є невід'ємною складовою комплексної реабілітації.

Криза в психології розглядається як емоційний стан, що виникає в результаті нездатності індивіда впоратися з подіями, які перевищують його адаптаційні можливості. За М. С. Лебединським, криза – це точка перелому в житті людини, що потребує внутрішньої перебудови, а іноді й зовнішньої підтримки для повернення до психічної рівноваги [2, с. 112]. В умовах війни, наприклад, психологічна реабілітація стає критично важливою для військовослужбовців, ветеранів, цивільного населення, зокрема дітей, які пережили втрату, переміщення, насильство.

Методи реабілітаційної психології включають індивідуальну і групову психотерапію, арт-терапію, тілесно-орієнтовані практики, когнітивно-поведінкову терапію, психоедукацію тощо. Наприклад, ефективність когнітивно-поведінкової терапії у роботі з посттравматичним стресовим розладом (ПТСР) визнається і в Україні, і у світовій практиці. Так, наказ МОЗ України № 1836 від 28.10.2021 р. затвердив Стандарти надання психологічної допомоги при ПТСР, зокрема з використанням методів КПТ [3]. Слід також відзначити роль державної політики у сфері психореабілітації. Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 306 від 21.04.2021 р. «Про затвердження Порядку надання психологічної допомоги особам, які перебувають у кризовому стані», реалізація реабілітаційних заходів можлива як у спеціалізованих установах, так і мобільними бригадами у громадах, що особливо актуально в умовах воєнного стану [4]. Водночас важливою складовою є міждисциплінарний підхід. За словами В. Є. Ромека, у роботі з постраждалими ключовими є не лише психологи, а й медики, соціальні працівники, юристи, педагоги, що формує єдину команду супроводу клієнта [5, с. 29]. Така модель дозволяє не просто стабілізувати стан людини, а сприяти її повноцінному поверненню до соціального середовища.

Сучасні дослідження свідчать про важливість превентивних заходів у сфері реабілітаційної психології. Зокрема, на думку К. В. Громової, системне формування стресостійкості, емоційної компетентності та розвитку механізмів подолання кризи в освітньому середовищі може знизити ймовірність довготривалих психотравм [6, с. 53]. Таким чином, основи реабілітаційної психології формуються на стику практики, нормативного регулювання та науки. Подолання наслідків кризи передбачає цілісний підхід, що охоплює діагностику, втручання, супровід і ресоціалізацію. У цьому контексті важливо не лише своєчасне втручання, але й правове забезпечення та розвиток відповідної інфраструктури. В умовах сучасних викликів суспільства формування системи

психологічної реабілітації має стати одним із пріоритетних напрямів державної політики та міждисциплінарної співпраці.

Список використаних джерел:

1. Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я: Закон України № 1053-IX від 01.01.2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text>
2. Лебединський М. С. Основи психологічної допомоги в кризових станах. К.: Либідь. 228 с.
3. Про затвердження стандартів надання психологічної допомоги при ПТСР: Наказ МОЗ України № 1836. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1452-21#Text>
4. Про затвердження Порядку надання психологічної допомоги особам, які перебувають у кризовому стані: Постанова КМУ № 306. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/306-2021-п#Text>
5. Ромек В. Є. Психологічна реабілітація: теоретико-практичні аспекти. Харків: Право. 143 с.
6. Бондаренко Т. Г. Превентивна функційність соцмережових дописів про безпеку громадян та надзвичайні ситуації. *Obraz*, 2024. Вип. 1. С. 33-34.

ОСТАПЮК Яна,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЄС ЩОДО ПРОТИДІЇ ТА ЗАПОБІГАННЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Домашнє насильство на сьогодні є однією з найбільш гострих соціально-правових проблем, яка безпосередньо впливає на фундаментальні права і свободи людини. Його наслідки зачіпають не лише окремих осіб, які стали жертвами, але й мають руйнівний вплив на сім'ї, громади та суспільство в цілому. Особливу тривогу викликає той факт, що це насильство, найчастіше, залишається прихованим, а постраждалі не завжди звертаються по допомогу через страх, сором чи недовіру до правоохоронних органів. Тому питання протидії домашньому насильству потребує комплексного підходу, що охоплює правові, соціальні, психологічні та превентивні аспекти.

Першою міжнародною ініціативою, яка офіційно дала юридичне визначення гендерно обумовленому насильству, стала Декларація ООН про викорінення насильства щодо жінок, прийнята 20 грудня 1993 року. У статті 1 цього документа зазначено, що насильство щодо жінок – це будь-який акт насильства за ознакою статі, який призводить або може призвести до фізичної,

сексуальної або психологічної шкоди чи страждань жінкам, включаючи погрози вчинення таких актів, примус або свавільне позбавлення волі, як у публічному, так і приватному житті [2].

В Україні тривалий час питання домашнього насильства не отримувало належної правової регламентації. Лише з ухваленням Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (№ 2229-VIII від 7 грудня 2017 року), який набрав чинності у 2018 році, почався якісно новий етап у національній політиці щодо протидії цьому явищу. Серед основних положень цього закону варто відзначити:

- класифікацію форм домашнього насильства: фізичне, психологічне, економічне та сексуальне. Раніше така диференціація була відсутня, що ускладнювало юридичну оцінку діянь;
- розширення кола суб'єктів: постраждалими можуть вважатися не лише подружжя, але й колишні партнери, близькі родичі, особи, що спільно проживають (у т.ч. без реєстрації шлюбу);
- запровадження термінового заборонного припису, який дозволяє поліції негайно вживати заходів із захисту жертви насильства;
- створення Реєстру випадків домашнього насильства, який забезпечує контроль за рецидивами та координацію між різними суб'єктами, що взаємодіють у сфері захисту прав постраждалих [3].

Завдяки закону було розширено інституційні механізми протидії домашньому насильству: органи Національної поліції, соціальні служби, медичні установи, мобільні бригади соціально-психологічної допомоги – усі вони залучаються до роботи з жертвами та кривдниками.

Неймовірно важливим і фундаментальним кроком у поліпшенні національного законодавства у сфері гендерно обумовленого насильства та є ратифікація Україною Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція) у 2022 році [5]. Першочергово, це має велике політичне значення, бо ратифікація Конвенції демонструє прихильність України до боротьби з гендерно обумовленим насиллям та снагу відповідати найвищим світовим та європейським стандартам. Тим не менш, варто зазначити, що на ратифікацію Конвенції очікували правозахисники та громадські діячі більше 10 років, а сам процес довго відкладався через консервативних політиків та вплив церкви. Незадоволеність громадськості була також було продемонстровано у декількох протестах у підтримку ратифікації цього документу Україною [4].

Також вартий згадки стратегічний документ, Національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року. Метою Національного плану є створення умов для забезпечення рівної участі жінок і чоловіків у подоланні конфліктів, встановленні миру, процесах відновлення, протидії безпековим викликам, системної протидії насильству за ознакою статі та насильству, пов'язаному з конфліктом. Варто зазначити, що план чітко визначає цілі та напрямки дій у різних сферах подолання гендерно

обумовленого насилля, а також, окрім цього, має план заходів і дій, на котрий номіновані відповідальні органи влади або посадові особи, а також виділено необхідний бюджет. Цей план відіграє неймовірно важливе значення з точки зору координації сумісних дій в рамках досягнення цілей плану та планування необхідних мір і змін на національному рівні [6].

На сьогоднішній день важливе місце у сфері міждержавної взаємодії займає боротьба з гендерно обумовленим насильством у всіх його проявах; на міжнародно-правовому рівні прийнято значну кількість документів, спрямованих прямо чи опосередковано на протидію формам з гендерно обумовленого насильства; на регіональному рівні центральне місце посідає Стамбульська конвенція щодо захисту потерпілих від гендерно зумовленого насильства 2011 р., а також створений на її основі механізм моніторингу – група експертів з дій проти насильства стосовно жінок і домашнього насильства (ГРЕВІО), яка здійснює моніторинг виконання цієї Конвенції Сторонами; діяльність Комітету робить вагомий внесок у виявлення та вирішення проблем, що існують в окремо взятій державі; досвід діяльності Комітету дозволяє сформулювати рекомендації, спрямовані на закріплення найкращих практик у сфері боротьби з гендерно-обумовленим насильством; при винесенні заключних зауважень за підсумками розгляду національного доповіді. Комітет значною мірою орієнтується на інформацію, що отримується від спеціалістів з конкретних галузей, що допомагає скласти більш об'єктивну картину щодо повноти реалізації державами своїх міжнародно-правових зобов'язань; прийняття державою законодавства, яке повністю забороняє будь-які форми гендерно обумовленого насильства, є позитивним заходом, однак поряд з цим необхідно приймати комплексні заходи, створені задля створення неприйняття гендерно обумовленого насильства у суспільстві, а також заходів, спрямованих на послідовне виконання положень національного права у цій галузі; на універсальному рівні діє міжнародний договір, описується як міжнародний «білль про права» для жінок – Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 року; Комітет з ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок, який поряд з річним звітуванням і консультативною допомогою державам-учасницям, комітет має можливість видавати загальні рекомендації, присвячені баченню комітетом зобов'язань, що випливають з Конвенції. Незважаючи на зусилля держав, які приймаються з метою боротьби з гендерно-обумовленим насильством, проблема стоїть настільки гостро, що для неї рішення потрібно вжити додаткових заходів та вироблення нових підходів на міжнародно-правовій основі всіма державами [1].

Список використаних джерел:

1. Камардіна Ю. В., Дзигар Д. С. Міжнародні стандарти та національне законодавство у сфері запобігання та протидії гендерно обумовленому насильству: проблемний аналіз. *Вісник Маріупольського державного університету*. Серія: Право, 2023.

2. United Nations. Declaration on the Elimination of Violence against Women. 1993. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/declaration-elimination-violence-against-women>

3. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України № 2229-VIII, 2017. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

4. Громяк І. Стамбульська конвенція: як цей документ може змінити Україну: веб-сайт. BBC News Україна. 2022. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-61887447> (дата звернення: 12.05.2025 р.).

5. Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами Закон України від 20.06.2022. № 2319-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2319-20#Text> (дата звернення: 01.05.2024р.).

6. Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року від 28 жовтня 2020 рік: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 1544-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1544-2020-%D1%80#n14> (дата звернення: 12.05.2025р.).

ПАСТУХ Вероніка,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ПОЛІТИКА ЄС ЩОДО ПРОТИДІЇ ТА ЗАПОБІГАННЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Політика ЄС щодо протидії домашньому насильству спрямована на попередження, захист жертв та переслідування винних. Основними інструментами ЄС у цій сфері є Стамбульська конвенція та Директива, спрямовані на боротьбу з домашнім насильством. Стамбульська конвенція – це міжнародна угода Ради Європи, спрямована на вкорінення насильства щодо жінок та захисту їхніх прав.

У листопаді 2011 року Україна підписала Конвенцію Ради Європи про боротьбу з насильством щодо жінок та домашнім насильством, що зобов'язує уряди країн, які її підписали, вжити конкретних заходів для боротьби з усіма формами насильства щодо жінок – від примушування до шлюбу і сексуальних домагань до побиття та каліцтва. Вже протягом тривалого часу однією з гострих проблем для України залишається домашнє насильство. На жаль, не існує об'єктивної та достовірної інформації про масштаби цього соціального явища, оскільки в більшості випадків воно залишається латентним. Офіційна статистика не засвідчує реального стану домашнього насильства через те, що більшість постраждалих не звертаються за допомогою до підрозділів Національної поліції України [1, с.157].

Основні цілі Стамбульської конвенції:

- захист жінок від усіх форм насильства й недопущення, кримінальне переслідування та ліквідація насильства стосовно жінок і домашнього насильства;
- сприяння ліквідації всіх форм дискримінації стосовно жінок та заохочення дійсної рівності між жінками та чоловіками, у тому числі шляхом надання жінкам самостійності;
- розробка всеосяжних рамок, політики та заходів для захисту всіх жертв насильства стосовно жінок і домашнього насильства та надання їм допомоги;
- заохочення міжнародного співробітництва з метою ліквідації насильства стосовно жінок і домашнього насильства;
- забезпечення підтримки та надання допомоги організаціям та правоохоронним органам в ефективному співробітництві для прийняття комплексного підходу до ліквідації насильства стосовно жінок і домашнього насильства.

Варто підкреслити, що Конвенція захищає не лише жінок, оскільки чоловіки також потерпають від деяких форм насилля, у тому числі й домашнього. Конвенція закликає застосовувати свої положення до всіх осіб, постраждалих від домашнього насильства, включаючи чоловіків, дітей та людей похилого віку. [Стаття 1]

У Статті 2 вказано, що положення Конвенції мають застосовуватись у період миру та збройних конфліктів у ситуаціях насильства проти жінок та домашнього насильства.

Стаття 4 зобов'язує держав-сторін вживати необхідних законодавчих та інших заходів для підтримки та захисту права кожного, особливо жінок, на те, щоб жити без насильства як в публічній, так і в приватній сферах. Виконання положень Конвенції, зокрема вжиття заходів для захисту прав жертв, забезпечується без дискримінації за будь-якою ознакою, як-от: статі, гендеру, раси, кольору шкіри, мови, релігійних, політичних або інших переконань, національного або соціального походження, належності до національної меншини, майнового стану, народження, сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності, віку, стану здоров'я, інвалідності, сімейного стану, статусу мігранта чи біженця або іншого статусу.

Також основним нормативно-правовим актом Європейського Союзу в сфері протидії домашньому насильству є Директива. Директива ЄС 2024/1385 – перше європейське законодавство, яке встановлює мінімальні стандарти для боротьби з насильством над жінками та домашнім насильством. Вона охоплює криміналізацію таких злочинів, як жіноче обрізання, примусове одруження, кіберсталкінг, кіберпереслідування та кіберпоширення інтимних зображень. Директива також передбачає заходи підтримки та захисту жертв, підвищення обізнаності та покращення процедур збору доказів. Країни-члени повинні імплементувати її до 2027 року.

Директива – нормативно-правовий акт Європейського Союзу, який вимагає від держав-членів досягнення певної мети, не диктуючи, яким методом держави-члени повинні її досягти. На відміну від регламенту чи рішення, інструментів прямої дії, директива запроваджується через національне законодавство. Метою цієї Директиви є створення комплексної основи для ефективного запобігання та протидії насильству щодо жінок і домашньому насильству у ЄС. Вона досягається шляхом зміцнення та запровадження заходів у наступних сферах: надання визначення відповідним злочинам і покаранням, захист постраждалих і доступ до правосуддя, підтримка постраждалих, покращений процес збирання даних, запобігання, координація та співпраця.

Експерти вказують на те, що ця Директива криміналізує на рівні ЄС певні форми насильства проти жінок в офлайн-режимі (калічення жіночих статевих органів та примусовий шлюб) та онлайн-режимі (поширення інтимних зображень без згоди, кіберпереслідування, кіберзалякування та підбурювання до ненависті та насильства на ґрунті гендеру). З іншого боку, Директива передбачає цільові заходи захисту, підтримки та доступу до правосуддя для жертв будь-якої форми насильства проти жінок та домашнього насильства, криміналізованого згідно з національним законодавством або законодавством Союзу. Нарешті, Директива ЄС про боротьбу з насильством проти жінок та домашнім насильством вимагає від держав-членів ЄС запровадити превентивні заходи, включаючи конкретні заходи для запобігання зґвалтуванню та сприяння центральній ролі згоди у сексуальних відносинах, згідно з Європейською комісією. [3, с. 23]

Стратегія ЄС щодо гендерної рівності на 2020–2025 роки» побудована навколо таких проблемних тем: 1) свобода від насильства та стереотипів; 2) процвітання в гендерно-рівній економіці; 3) рівне лідерство в суспільстві; 4) інтеграція гендерних аспектів та міжсекційний підхід у політику ЄС; 5) фінансування заходів для досягнення прогресу в гендерній рівності в ЄС; 6) вирішення питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок у всьому світі. Щодо теми свободи від насильства та стереотипів, то Стратегія наголошує на необхідності мінімальних стандартів захисту основних прав потерпілих від домашнього насильства, зокрема з урахуванням останніх суспільних змін, включаючи цифрові правопорушення. Така криміналізація, зокрема, сприятиме вирішенню проблем в онлайнпросторі та кращому захисту користувачів від незаконного гендерного онлайн-контенту. [4, с. 23-24]

Список використаних джерел:

1. Стамбульська конвенція. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text
2. Директива ЄС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_036-19#Text
3. Міжнародний досвід реалізації державної політики запобігання та протидії домашньому насильству <http://dspace.megu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/5430/1/01%20%285%29.pdf>

Запобігання та протидія домашньому насильству в час суспільно необхідної ізоляції: збірник тез доповідей учасників науково-практичного круглого столу (26 травня 2025 року). ЛьвДУВС

Co-funded by the
European Union

4. Біленко П. Уповноважені органи Національної поліції України як суб'єкти запобігання та протидії домашньому насильству. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 19. С. 157–161.

САМЧЕНКО Марта,
доцент кафедри адміністративного права
та поліцейської діяльності ННІПФПКП ЛьвДУВС,
кандидат юридичних наук
(*Львівський державний університет внутрішніх справ*)

ОРГАНИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Свобода від насильства – одне із основоположних прав людини. Домашнє насильство – одне із розповсюджених щоденних правопорушень, реагування на яке вимагає небайдужості та професіоналізму уповноважених суб'єктів. Саме поліція відіграє одну із ключових ролей в системі запобігання та протидії домашньому насильству. Від небайдужості та професіоналізму її працівників безпосередньо залежить ефективність функціонування всієї системи запобігання та протидії домашньому насильству. Професіоналізм передбачає в тому числі розуміння власної ролі та завдань у системі, неухильне дотримання вимог законодавства та реагування на кожен випадок домашнього насильства з урахуванням комплексного, орієнтованого на потреби постраждалих осіб, підходу [7, с. 6].

Останнім часом питання щодо запобігання та протидії домашньому насильству доволі часто піднімаються в контексті діяльності європейських правозахисних та громадських організацій, правоохоронних структур, наукових установ. Актуальність цього питання, активізація діяльності державних та громадських інститутів зумовлена передусім тим, що насильство є однією з найбільш розповсюджених форм порушення прав людини, а домашнє насильство – це найпоширеніше і найбільш складне для протидії явище [1, с. 131].

Відповідно до ст. 6 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» Національна поліція України в особі її уповноважених органів та підрозділів є категорією суб'єктів, які називають «іншими органами та установами, на які покладаються функції із здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству» [2].

Запобігання домашньому насильству – система заходів, що здійснюють органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, а також громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, та спрямовані на:

- підвищення рівня обізнаності суспільства щодо форм, причин і наслідків домашнього насильства;
- формування нетерпимого ставлення до насильницької моделі поведінки в приватних стосунках, небайдужого ставлення до постраждалих осіб, насамперед до постраждалих дітей;
- викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків, а також будь-яких звичаїв і традицій, що на них ґрунтуються [2].

Зазначене повноваження більш конкретизовано в Законі України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [2]. Так, до повноважень уповноважених підрозділів органів Національної поліції України у сфері запобігання та протидії домашньому насильству належать:

- виявлення фактів домашнього насильства та своєчасне реагування на них;
- прийом і розгляд заяв та повідомлень про вчинення домашнього насильства, зокрема розгляд повідомлень, що надійшли до кол-центру з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей, ужиття заходів для його припинення та надання допомоги постраждалим особам з урахуванням результатів оцінки ризиків у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спільно з Національною поліцією України;
- інформування постраждалих осіб про їхні права, заходи й соціальні послуги, якими вони можуть скористатися;
- винесення термінових заборонних приписів стосовно кривдників;
- взяття на профілактичний облік кривдників та проведення з ними профілактичної роботи в порядку, визначеному законодавством;
- здійснення контролю за виконанням кривдниками спеціальних заходів протидії домашньому насильству впродовж строку їх дії;
- анулювання дозволів на право придбання, зберігання, носіння зброї та боєприпасів їх власникам у разі вчинення ними домашнього насильства, а також вилучення зброї та боєприпасів у порядку, визначеному законодавством;
- взаємодія з іншими суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, відповідно до статті 15 Закону;
- звітування центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, про результати здійснення повноважень у цій сфері у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству [3].

На думку Довгунь К.В., уповноважені представники поліції можуть протидіяти аналізованому негативному соціальному вищу шляхом його попередження, припинення, здійснення адміністративно-юрисдикційної діяльності щодо кривдників, ухвалення термінових заборонних приписів, шляхом складання протоколів про адміністративні правопорушення,

застосовуючи при цьому засоби адміністративного примусу відповідно до законодавства [4, с. 107].

На думку Хатнюк Ю.А, Мороз О.Б, до уповноважених підрозділів органів Національної поліції щодо запобігання та протидії домашньому насильству можна віднести:

- дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громади;
- поліцейських ювенальної превенції;
- підрозділи патрульної поліції та групи реагування патрульної поліції;
- підрозділи слідства та дізнання;
- сектори протидії домашньому насильству та мобільні групи реагування на факти вчинення домашнього насильства [5, с. 517].

На підставі викладено, варто дійти висновку, що органи Національна поліція України є особливим суб'єктом протидії домашньому насильству. Їх місце в системі суб'єктів протидії домашньому насильству обумовлюється наступним, і як стверджує Бакаїм М.: 1) протидія та запобігання протидії домашньому насильству, виявлення його причин та наслідків, вжиття заходів щодо їх усунення Законом України «Про Національну поліцію» віднесено до основних повноважень органів поліції; 2) органи Національної поліції відповідно до КУпАП визнані суб'єктом, які здійснюють заходи забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення, внаслідок чого саме на цей орган має покладатися відповідальність за своєчасне виявлення та попередження адміністративних правопорушень, усунення їх негативних наслідків; 3) розгалужена система органів Національної поліції найбільш належна до суспільства, що сприяє реалізації наступні форми запобіжних заходів проти домашнього насильства: первинні, вторинні та третинні; 4) органи Національної поліції володіють широкою системою державно-владних повноважень (взяття на профілактичний облік кривдників та проведення з ними профілактичної роботи; анулювання дозволу на право придбання, зберігання, носіння зброї та боєприпасів у власників у разі вчинення ними гендерно обумовленого насильства, а також вилучення зброї та боєприпаси у порядку, визначеному законодавством тощо); 5) діяльність органів Національної поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства, що створює сприятливі умови для своєчасного надходження та реагування на факти вчинення домашнього насильства; 6) Національна поліція, будучи центральним органом виконавчої влади, якраз і забезпечує реалізацію державної політики у сфері забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, у тому числі щодо державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству [6, с. 154].

Список використаних джерел:

1. Голуб М.В. Деякі напрями роботи Національної поліції з попередження та протидії випадкам домашнього насильства. *Науковий вісник публічного та приватного права*. Випуск 1. 2020. С. 130–133.
2. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07 грудня 2017 року № 2229-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 5. Ст. 35.
3. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. Редакція від 06.02.2023. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. Ст. 379.
4. Довгунь К.В. Адміністративно-правові засади діяльності суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2021. 202 с.
5. Хатнюк Ю.А., Мороз О.Б. Роль органів національної поліції в запобіганні та протидії домашньому насильству. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*, 2023. Серія ПРАВО. Випуск 80: частина 1. С. 513-521.
6. Бакаїм М.В. Національна поліція України як суб'єкт запобігання та протидії домашньому насильству. *Європейські перспективи*. № 2. 2020. С. 150-154.
7. Роль і завдання поліції в місцевій системі запобігання та протидії домашньому насильству: посіб. / С.В. Альошкін, К.Л. Бойчук, О.В. Даценко, О.В. Ковальова / за заг. ред. А.Б. Благої. К. : 2023. 221с.

СОКОЛОВ Даниїл,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО ЯК ЗЛОЧИН ПРОТИ ОСОБИСТОСТІ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

Домашнє насильство є однією з найбільш поширених форм порушення прав людини, що завдає шкоди не лише фізичному, а й психологічному, моральному та соціальному стану особи. Незважаючи на внесення змін до кримінального законодавства України, зокрема інкримінування домашнього насильства як злочину (ст. 126-1 КК України), на практиці спостерігаються значні проблеми у правозастосуванні. Це обумовлює необхідність глибшого аналізу правових механізмів реагування на даний вид злочинів.

Домашнє насильство офіційно криміналізоване в Україні у 2018 році через доповнення Кримінального кодексу України статтею 126-1, яка визначає домашнє насильство як умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства (1, ст. 126-1). Цей крок став важливою віхою у наближенні національного законодавства до міжнародних

стандартів, зокрема положень Стамбульської конвенції. Проте реалізація положень статті 126-1 на практиці наштовхується на ряд суттєвих проблем:

1. Недостатня кваліфікація та підготовка правоохоронних органів. У багатьох випадках поліція або слідчі не вбачають у діях кривдника складу кримінального правопорушення або обмежуються винесенням адміністративного стягнення, що нівелює захисну функцію кримінального права [2, с. 46].

2. Складність доведення систематичності насильства. Одна з ключових умов кваліфікації дій як домашнього насильства за ст. 126-1 КК – їх систематичність. Однак на практиці потерпілі часто не звертаються за допомогою одразу, а тому не мають достатньо доказів про багаторазовість фактів насильства [3, с. 57-62].

3. Психологічний і соціальний тиск на потерпілих. Жертви часто перебувають у стані залежності від кривдника (економічної, емоційної, соціальної), що заважає їм ініціювати кримінальне переслідування або співпрацювати зі слідством.

4. Невідповідність між законодавчими нормами та практикою їх застосування. Хоча законодавство передбачає низку заходів захисту (термінові заборонні приписи, обмежувальні приписи), їх фактичне виконання нерідко є формальним [4, с. 93-97].

З огляду на вищевикладене, боротьба з домашнім насильством у кримінально-правовому вимірі потребує удосконалення процесуальної процедури фіксації фактів насильства; спрощення доведення систематичності діянь; підвищення кваліфікації слідчих, прокурорів та суддів; запровадження ефективного механізму контролю за виконанням обмежувальних приписів; посилення міжвідомчої взаємодії та розвитку служб підтримки постраждалих.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

2. Сушко О. А. Протидія домашньому насильству: проблеми кримінально-правової кваліфікації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 6. С. 43–46.

3. Бобровник С. В. Домашнє насильство: особливості правового регулювання. *Вісник кримінального судочинства*. 2021. № 2. С. 57–62.

4. Пахомова О. І. Домашнє насильство в Україні: теоретико-прикладні проблеми. Наукові записки НаУКМА. *Юридичні науки*. 2023. Т. 4. С. 93–97.

СТАДНІК Андрій,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
(*Львівський державний університет внутрішніх справ*)

СОЦІАЛЬНІ ЧИННИКИ ЯК ПРИЧИНИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Постраждали і кривдники найчастіше називають такі причини домашнього насильства у своїх сім'ях: стрес на роботі; пияцтво; вживання наркотиків; запальний характер; виховна мета; образа. Проте реальні причини насильства зазвичай приховані. Ними можуть бути: патологічні ревності; модель поведінки, засвоєна у батьківській сім'ї; занижена або завищена самооцінка; нереалізовані мрії та бажання з дитинства; власне самоствердження через інших людей; потреба у визнанні; психічні відхилення та захворювання; різні релігійні та політичні погляди; хронічний алкоголізм, наркоманія. Алкоголь, стрес, дратівливість до близької людини – зазвичай лише поверхові, а не справжні причини жорстокості. Проте саме вони можуть стати індикаторами, які сигналізують про небезпеку.

Соціальні чинники є значною причиною домашнього насильства. Сюди входять соціальні стереотипи, патріархальні культурні норми, які сприяють домінуванню чоловіків, а також відсутність покарання за насильство. Також важливо врахувати, що домашнє насильство не є явищем, притаманним лише певним соціальним групам.

Статистика, якою оперують органи Національної поліції, не відображає усіх масштабів явища домашнього насильства в Україні, яке й досі залишається здебільшого латентним феноменом. Цьому також сприяють стереотипи та міфи, які негативно впливають на ефективне подолання та профілактику домашнього насильства. Серед поширених міфів: 1. Жінки провокують насильство і заслуговують його. Це дуже поширене переконання свідчить про те, що проблема насильства щодо жінок – соціальна. Вона закорінена в гендерних стереотипах, що з дитинства прищеплюються людям. Жодна людина не заслуговує на побиття, але насправді кривдник завжди знайде виправдання своїм діям, незалежно від того, як поводитися жертва. 2. Жінки, які піддаються насильству, завжди можуть піти від кривдника. У суспільстві, де жінкам запропоновано з культурної точки зору вірити в те, що любов і шлюб є для них самореалізацією, часто вважається, що вони мають право і волю піти з дому, коли насильство стає дуже серйозним. У справжньому житті існує дуже багато перешкод для жінок на цьому шляху. 3. Жінки, що піддаються насильству в родині, – мазохістки. Їм приємно, коли їх б'ють. Зазвичай вважається, що б'ють тих жінок, які «хочуть і заслуговують бути побитими», тому вони не кидають кривдників і терплять таке ставлення. Цей міф стверджує, що жінка отримує сексуальне задоволення від того, що її б'є чоловік, якого вона любить. 4. Чоловіки-кривдники поведуться агресивно і грубо у стосунках з усіма.

Більшість із них здатні контролювати свою поведінку і розуміти, де і стосовно кого можна виявляти агресивні емоції. 5. Кривдники, які застосовують насильство, психічно нездорові. Ці чоловіки часто ведуть нормальний спосіб життя, за винятком тих моментів, коли дозволяють собі спалахи агресивної поведінки. Соціальний статус таких чоловіків може бути досить високим, вони можуть обіймати керівні посади, вести активне соціальне життя, бути успішними в бізнесі. 6. Чоловіки, які вдаються до насильства, є невдахами і не можуть подолати проблеми в житті. Стан стресу рано чи пізно переживають усі люди, але не всі піддаються насильству інших людей. 7. Чоловіки, які б'ють дружин, б'ють також і дітей. Це трапляється приблизно в третині родин. 8. Чоловік припинить насильство, «коли ми одружимося». Жінки думають, що чоловіки припинять контролювати їх, якщо вони одружаться. Передбачається, що, отримавши своє, він повинен заспокоїтися і повірити, що вона його любить, бо шлюб є найвищим доказом любові. Але проблема в тому, що влади не буває багато, і цикл насильства продовжується. 9. Дітям потрібен їхній батько, навіть якщо він агресивний - «залишаюся тільки через дітей». Без сумніву, в ідеалі діти мають потребу в матері та батькові. Проте діти, які живуть в умовах насильства в родині, самі можуть просити матір утекти від батька, аби рятуватися від насильства. 10. Домашні сварки, рукоприкладства і бійки характерні для неосвічених і бідних людей. У родинах із вищим рівнем достатку такі події трапляються рідше. Насильство в родині не обмежується визначеними групами населення. Це відбувається в усіх соціальних групах, незалежно від рівня доходів. 11. Причиною насильства є алкоголь. Уживання алкоголю знижує здатність контролювати поведінку, але серед кривдників багато чоловіків, які не вживають тютюну чи алкоголь. Деякі, пройшовши лікування від алкоголізму, продовжували бути агресивними і жорстокими щодо близької людини. Алкоголізм чи вживання алкогольних напоїв не може виправдати насильство.

Домашнє насильство під час війни – це поширене явище, що стає ще більш небезпечним, ніж у мирний час. Людям, які зазнали такого насильства зараз, складніше знайти вихід, бо вони часто обмежені у пересуванні, можливості звернутися по допомогу до близьких та друзів, відповідних структур. Це призводить до потрапляння постраждалих від домашнього насильства у ситуацію ще більшої фізичної, матеріальної та моральної залежності від кривдників.

Не дивлячись на те, що насильство в родині може проявитись в будь-яких класових і соціально-економічних верствах суспільства, існує ряд факторів, пов'язаних з більшою ймовірністю проявів насильства. Важливо знати такі фактори, адже вони є фундаментом для дій та заходів, спрямованих на попередження чи боротьбу з насильством.

У Всесвітньому звіті про насильство та його вплив на здоров'я, підготовленому Аналітичним центром ЮрФем за фінансової підтримки Ради Європи, наведені основні фактори ризику, серед яких:

- низький рівень освіти;

- злидений стан родини;
- насильство, пережите в дитинстві;
- прийняття моделі поведінки чоловіка, наділеного великими правами;
- прийняття традиційних сімейних ролей;
- домінування чоловіка у стосунках;
- часті конфлікти та їхня ескалація;
- толерантне ставлення суспільства до проявів насильства;
- неефективна робота органів по боротьбі з насильством та ін.

Насильство може проявлятися в різноманітних формах, з різним ступенем інтенсивності та сталості. Однак, які б форми вони не приймали, завжди ми маємо факт порушення однією людською істотою прав іншої, демонстрацію нездатності насильника будь-якими іншими шляхами врегулювати свої стосунки з людиною та прагнення її контролювати.

Обставини війни не є єдиною причиною виникнення домашнього насильства, але участь і травматизація в наслідок війни може стати так званим «пусковим механізмом» для насильницьких дій або сприяти збільшенню його сили та кількості епізодів.

Серед факторів, що сприяють збільшенню домашнього насильства під час війни, є:

- страх, невпевненість, відчуття безпорадності та розгубленості;
- соціально-економічна нестабільність та втрата роботи;
- вимушене переселення та втрата безпечного оточення й усталеного міжособистісного простору;
- порушення сімейної динаміки та стосунків;
- підвищене вживання алкоголю та наркотиків;
- легкий доступ до різних видів зброї;
- виникнення посттравматичного стресового синдрому та ін.

Як зазначають сучасні науковці, війна та конфлікти по-різному впливають на жінок, чоловіків, хлопців і дівчат. Вони можуть відрізнятися за причиною та масштабом, але наслідки для жінок у всьому світі схожі. Нинішня війна в Україні показала, що жінки та дівчата більше страждають від насильства у порівнянні з іншими групами населення, як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі. Жінки й дівчата страждають не лише від безпосередніх наслідків війни та конфліктів, але й від їх побічних наслідків.

Список використаних джерел:

1. Кейс ЛьвДУВС «Попередження домашнього насильства. Поняття домашнього насильства, його види, форми, причини прояви» file:///C:/Users/User/Downloads/5.%20%20%20_.pdf

2. Наукова стаття «Фактори, що сприяють збільшенню домашнього насильства під час війни» <https://univd.edu.ua/uk/news/15552>

Запобігання та протидія домашньому насильству в час суспільно необхідної ізоляції: збірник тез доповідей учасників науково-практичного круглого столу (26 травня 2025 року). ЛьвДУВС

Co-funded by the
European Union

3. Інформаційна довідка «Причини вчинення домашнього насильства»
<https://1547.ukc.gov.ua/dovidkova-informatsiya/protydiya-domashnomu-nasyilstvu/prychyny-vchynennya-domashnogo-nasyilstva>

СТЕПАНЮК Андрій,
кандидат архітектури,
доцент кафедри архітектури
(ЛНУВМБ ім. Гжицького)

ПРОСТОРОВА ОРГАНІЗАЦІЯ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК ЧИННИК ПОВЕДІНКОВИХ ДЕВІАЦІЙ: АРХІТЕКТУРНО- УРБАНІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ

Міський простір є не лише фізичним контекстом життєдіяльності, а й потужним соціальним агентом, що впливає на моделі поведінки, рівень безпеки та конфліктності в суспільстві. В останні десятиліття зростає увага до дослідження того, як особливості просторової організації міста – відкритість, доступність, зонування, щільність забудови – корелюють з рівнем злочинності, актами вандалізму та антисуспільною поведінкою. Теорія «зламаних вікон» (Broken Windows Theory) стала основою для багатьох урбаністичних політик, що базуються на припущенні про прямий зв'язок між занедбаністю простору й зростанням правопорушень [1].

У сучасній архітектурній теорії й практиці дедалі активніше застосовуються принципи превентивного середовища – Crime Prevention Through Environmental Design (CPTED), які акцентують на тому, що через архітектурні й ландшафтні рішення можна мінімізувати ризики злочинів і посилити відчуття контролю, видимості та соціального нагляду [2]. Зокрема, ефективне вуличне освітлення, прозорі фасади, активні перші поверхи, якісне озеленення, зменшення «мертвих зон», – усе це сприяє створенню безпечного середовища, що знижує імовірність девіантної поведінки.

Публічні простори, спроектовані без урахування людського масштабу, часто стають зоною відчуження, що підвищує соціальну тривожність і агресію. Водночас, добре структуроване середовище, яке сприяє неформальній взаємодії між мешканцями, створює ефект «присутності інших», який сам по собі має стримувальний вплив на потенційні правопорушення [3].

Особливої уваги потребують транзитні та маргінальні території – покинуті промзони, підземні переходи, транспортні вузли – які у разі відсутності контролю й інтеграції до соціального простору можуть перетворюватися на осередки правопорушень. Їх реорганізація за принципами «архітектури соціальної інтеграції» дозволяє не лише змінити функціональне навантаження території, а й впливати на мікросоціальні процеси.

Таким чином, дизайн міського середовища має прямий вплив на формування безпечного або, навпаки, девіантного простору. Урбаністика, орієнтована на людину, з чітко вираженою структурою, доступністю та прозорістю, є важливим інструментом у попередженні правопорушень і формуванні сталих соціальних практик.

Список використаних джерел:

1. Kelling G., Wilson J. Q. Broken windows: the police and neighborhood safety. *The Atlantic Monthly*. 1982. Vol. 249, No. 3. P. 29-38.
2. Cozens P., Saville G., Hillier D. Crime prevention through environmental design (CPTED): a review and modern bibliography. *Property Management*. 2005. Vol. 23, No. 5. P. 328-356. <https://doi.org/10.1108/02637470510631483>
3. Gehl J. Cities for people. Washington : Island Press, 2010. 288 p.

СУКМАНОВСЬКА Лідія,

доцент кафедри адміністративного права

та поліцейської діяльності ННПФПКП

кандидат юридичних наук, доцент

(Львівський державний університет внутрішніх справ)

АНАЛІЗ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ВИМОГ СТАМБУЛЬСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ*

19 грудня минулого року в Україні набув чинності Закон України, спрямований на посилення протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та сексуальним домаганням. Закон України № 3733-IX, прийнятий Верховною Радою у травні 2024 року, реалізує положення Конвенції Ради Європи про попередження насильства щодо жінок та домашнього насильства та боротьбу із цими явищами й гармонізує норми КУпАП та ряду Законів України [1]. Прийнятим Законом, зокрема, вносяться зміни щодо статей: 173-2; 173-6; 173-7; 173-8 КУпАП та ін..

Внаслідок зазначених змін, до адміністративної відповідальності за статтею 173-2 КУпАП можна притягнути особу, котра вчинила домашнє насильство, тобто умисно вчинила будь-які діяння (дії або бездіяльність) фізичного, психологічного чи економічного характеру (застосування насильства, що не спричинило тілесних ушкоджень, погрози, образи чи переслідування, позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна або коштів, на які потерпілий має передбачене законом право, тощо), внаслідок чого була завдана шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого [2].

* Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать лише автору і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з питань освіти та культури. Ні Європейський Союз, ні грантодавець не можуть за них нести відповідальність.

Важливим є те, що учинення такого діяння стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи тепер тягне за собою відповідальність за ч. 2 статті 173-2 КУпАП. Повторне ж протягом року вчинення порушення, передбаченого частинами першою або другою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, тягне за собою накладення штрафу від шістдесяти до вісімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин, або адміністративний арешт на строк від трьох до п'ятнадцяти діб.

Водночас, законодавцем відокремлено й створено статтю 173-8 КУпАП, що передбачає адміністративну відповідальність за неповідомлення особою, стосовно якої винесено терміновий заборонний припис, згідно з яким вона повинна залишити місце спільного проживання (перебування) з постраждалою особою, у встановлений законом строк уповноваженого підрозділу органів Національної поліції України про місце свого тимчасового перебування (за частиною 1) та невиконання термінового заборонного припису особою, стосовно якої він винесений (за частиною 2).

Створення окремої такої статті є влучним вирішенням нагромадження диспозиції в одній правовій нормі. Логічно, що тепер у статті 173-8 КУпАП «Неповідомлення особою, стосовно якої винесено терміновий заборонний припис, згідно з яким вона повинна залишити місце спільного проживання (перебування) з постраждалою особою, у встановлений законом строк уповноваженого підрозділу органів Національної поліції України про місце свого тимчасового перебування» йдеться про адміністративну відповідальність особи за порушення правил, пов'язаних із винесенням термінового заборонного припису стосовно кривдника.

Також, зазначеним Законом законодавець вносить зміни до статті 221 КУпАП, закріплюючи розгляд справ про адміністративні правопорушення, передбачені ст. 173-2; 173-4; 173-7; частинами 1 і 2 статті 173-8 КУпАП суддями районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів.

Разом із тим цей же Закон вносить зміни до статті 222 КУпАП, закріплюючи те, що органи Національної поліції розглядають справи про адміністративні правопорушення, передбачені частиною 1 статті 173-8 КУпАП. Таким чином, Кодексом України про адміністративні правопорушення закріплено повноваження органів Національної поліції із розгляду справ про адміністративні правопорушення (тобто, винесення по них постанов) за ч. 1 статті 173-8 даного нормативно-правового акту.

Однак, станом на теперішній час стаття 258 КУпАП серед випадків, коли протокол про адміністративне правопорушення не складається, не закріплює випадки, передбачені частиною 1 статті 173-8 КУпАП. Спостерігаємо колізію правових норм, де одна норма (стаття 222) закріплює повноваження поліції розглядати справи про адміністративні правопорушення та виносити по них законне рішення, а інша (стаття 258) не закріплює вчинення правопорушення,

передбаченого частиною 1 статті 173-8 КУпАП як випадок, коли протокол про адміністративне правопорушення не складається [2].

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законів України у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами: Закон України від 22.05.2024 р. *Відомості Верховної Ради, 2024, № 31, ст.232.*

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України у редакції від 03.07.2019. *Відомості Верховної Ради Української РСР. 1984. додаток до № 51. Ст. 1122*

ТЕСЕЛЬКО Микита,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
(*Львівський державний університет внутрішніх справ*)

ГЕНДЕРНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ: РОЗУМІННЯ ТА ПРОТИДІЯ

У сучасному суспільстві питання гендерної рівності набуває все більшої актуальності, зокрема в контексті захисту прав людини та запобігання дискримінації. Гендерна рівність є однією з фундаментальних цінностей демократичного суспільства. Водночас у реальному житті численні правопорушення, пов'язані з дискримінацією за ознакою статі або гендерної ідентичності, залишаються системною проблемою.

Гендерні правопорушення – це дії або бездіяльність, які порушують права людини через її стать, гендерну ідентичність. До гендерних правопорушень відноситься:

- фізичне насильство (удари, побиття, вбивство на гендерному підґрунті);
- психологічне насильство (припинення, контроль, погрози);
- сексуальне насильство (домагання, зґвалтування, примус до дій сексуального характеру);
- економічне насильство (контроль фінансів, позбавлення засобів існування);
- дискримінація на ринку праці (зарплатна нерівність, бар'єри кар'єрного зростання);
- обмеження доступу до освіти чи медицини за гендерною ознакою.

В Україні існує нормативно-правова база та механізм її реалізації для боротьби з гендерними правопорушеннями.

Правову основу для боротьби з дискримінацією за статевою чи гендерною ознакою встановлює ст. 24 Конституції України де громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового

стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками. Рівність прав жінки і чоловіка забезпечується: наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти і професійній підготовці, у праці та винагороді за неї; спеціальними заходами щодо охорони праці і здоров'я жінок, встановленням пенсійних пільг; створенням умов, які дають жінкам можливість поєднувати працю з материнством; правовим захистом, матеріальною і моральною підтримкою материнства і дитинства, включаючи надання оплачуваних відпусток та інших пільг вагітним жінкам і матерям [1].

Основний нормативно-правовий акт, який спрямований на усунення гендерної нерівності та забезпечення рівних прав і можливостей для жінок і чоловіків у всіх сферах життя є Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» № 2866-IV від 08.09.2005 (зі змінами та доповненнями). Метою якого є досягнення паритетного становища жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства шляхом правового забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, ліквідації дискримінації за ознакою статі та застосування спеціальних тимчасових заходів, спрямованих на усунення дисбалансу між можливостями жінок і чоловіків реалізовувати рівні права, надані їм Конституцією України і законами України [2].

Наступним є Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» № 2229-VIII від 07.12.2017 (зі змінами та доповненнями) – захищає жертв насильства; визнає гендерну нерівність як фактор ризику; створює систему реагування та профілактики. На практиці, його ефективність залежить від обізнаності громадян і дій органів влади [3].

Зобов'язує: поліцію - реагувати на кожен випадок; органи соціального захисту – працювати з постраждалими; освітні заклади – проводити профілактику насильства; громадян – повідомляти про відомі випадки домашнього насильства [3].

Кримінальний кодекс України забезпечує потужну правову базу для захисту від гендерних правопорушень, що можливе за умов належної реєстрації фактів насильства, правової обізнаності постраждалих осіб; активної ролі поліції, судів і громадянського суспільства [4].

До формування державної гендерної політики є також принципи міжнародного права, сформульовані в міжнародних документах з прав людини, розроблених ООН та її структурами, Радою Європи, ОБСЄ, а також Європейським Союзом.

Одним з таких актів є Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) – міжнародна правова основа, яка зобов'язує Україну боротися з гендерними правопорушеннями через законодавчі зміни, практичні заходи захисту жінок, подолання стереотипів, належне розслідування й покарання за дискримінацію або насильство [5].

Іншим актом є Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція), яка розглядає насильство проти жінок як системну дискримінацію, зобов'язує державу активно діяти, а не просто реагувати, посилює законодавчий

захист жертв, вимагає профілактики, захисту, покарання та державної політики одночасно [6].

До протидії гендерним правопорушенням належать:

- правові (звернення до поліції, судовий захист, кримінальні провадження);
- інституційні (мобільні бригади допомоги, шелтери, соціальні служби);
- освітні (впровадження гендерної освіти, просвітницькі кампанії);
- громадянське суспільство (діяльність правозахисних організацій, гарячі лінії).

Протидія правопорушенням має бути комплексною: лише поєднання правових, соціальних та культурно-освітніх заходів дає ефективний результат.

Таким чином, гендерні правопорушення – це не лише індивідуальні випадки порушення прав людини, але й системна соціальна проблема, що підриває рівноправність і безпеку в суспільстві. Ефективна протидія цим явищам потребує комплексного підходу, що включає удосконалення законодавчої бази, розвиток інституцій захисту прав, підвищення обізнаності громадян та подолання гендерних стереотипів.

Тому, шляхом системної взаємодії державних органів, громадських ініціатив і освітніх програм можливо досягти реального прогресу у забезпеченні гендерної рівності та захисті постраждалих від порушень.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України: від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 25.05.2025).
2. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. Закон України: від 08.09.2005 № 2866-IV. Дата оновлення: 19.12.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text> (дата звернення: 25.05.2025).
3. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України: від 07.12.2017 р. № 2229-VIII. Дата оновлення: 19.12.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення: 25.05.2025).
4. Кримінальний кодекс України: Закон: від 05.04.2001 р. № 2341-III. Дата оновлення: 09.05.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 25.05.2025).
5. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок: Конвенція: від 18.12.1979 р. Дата оновлення: 06.10.1999. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text (дата звернення: 25.05.2025).
6. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція): Конвенція: від 11.05.2011 р. Дата ратифікації: 20.06.2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text (дата звернення: 25.05.2025).

ФЕДОРЕНКО Анастасія,
здобувач рівня вищої освіти «магістр»
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА РЕАГУВАННЯ ТА ЗАПОБІГАННЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УКРАЇНІ

Домашнє насильство – діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, між колишнім чи теперішнім подружжям або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь.

Сьогодні, в умовах воєнного стану, у державі збільшилася суспільна напруга, чимало людей втратили близьких, житло, роботу. З'явилася значна кількість внутрішньо переміщених осіб та зросла інтенсивність насильницької поведінки. Такі негативні тенденції спричинили високий рівень індикаторів домашнього насильства й зумовили необхідність розроблення сучасних науково обґрунтованих засад запобігання з урахуванням концептуальних підходів вітчизняних і зарубіжних учених у галузі кримінології, кримінального та кримінально-виконавчого права, національного законодавства й міжнародно-правових документів, практики діяльності Національної поліції.

До початку повномасштабного вторгнення рф від домашнього насильства в Україні страждало орієнтовно 1,8 мільйона жінок. При цьому щороку цифри зростали. Зокрема, у 2021 році зафіксовано на 56% більше звернень з приводу домашнього насильства в порівнянні з 2020 роком.

Водночас, відповідно до аналізу даних вчинення домашнього насильства у перші місяці повномасштабного вторгнення рф в Україну, зафіксованих випадків домашнього насильства стало менше порівняно з попередніми роками. Так, у першому півріччі 2022 року у порівнянні з першим півріччям 2021 року зафіксовано на 27.5% менше звернень до Національної поліції України з приводу домашнього насильства. Також у період з 01.01.2022 року по 30.06.2022 року Офіс Генерального прокурора зафіксував на 56% менше кримінальних проваджень в контексті домашнього насильства у порівнянні з аналогічним періодом 2021 року.

Воєнний стан створює умови, які можуть сприяти зростанню випадків домашнього насильства:

- Психологічний стрес: Війна викликає тривогу, страх та невизначеність, що може призводити до агресивної поведінки в сім'ях.
- Економічні труднощі: Втрата роботи, зниження доходів та інші фінансові проблеми можуть посилювати конфлікти в родинях.

•Переміщення населення: Вимушене переселення та проживання в тимчасових умовах можуть ускладнювати доступ до підтримки та посилювати вразливість постраждалих.

Найчастіше домашнє насильство має системний характер – воно повторюється знову і знову. І що найстрашніше – часто його не видно ззовні. Багато жертв змушені мовчати: через страх, сором або відчуття безвиході. Вони бояться не тільки за себе, а й за своїх дітей, родину, або навіть за кривдника, якого продовжують любити.

Насильство може бути різних форм: фізичне – удари, штовхання, спричинення тілесних ушкоджень; психологічне – крики, погрози, контроль, приниження; сексуальне – примус до інтимної близькості без згоди; економічне – заборона користуватись грошима, утримання в бідності, повний контроль над витратами.

Ця проблема не має соціальних, географічних чи культурних меж. Вона може трапитись у будь-якій родині – незалежно від рівня освіти чи достатку. Особливої уваги ця тема набуває під час кризових періодів, таких як війна. Коли люди переживають втрати, страх, невизначеність – це може призводити до спалахів агресії. Психологи наголошують, що травми, отримані на війні, можуть несвідомо переноситися в домашнє середовище. Але домашнє насильство – це не особиста справа. Це порушення прав людини. І жодна ситуація – навіть війна – не може бути виправданням насильству.

За даними дослідження Аналітичного центру ЮрФем, чоловіки надалі найчастіше вчиняють домашнє насильство щодо жінок. Так, у 2156 проаналізованих справах виявлено, що чоловіки у 52% виступали кривдниками щодо дружини/співмешканки. У 20% справ син є кривдником, в 11% кривдниками виступали особи, соціальна роль яких брат, свекор, зять, чоловік доньки тощо. Жінки виступають кривдницями лише в 6% справ.

Концепція «дитина – свідок = дитина постраждала» від домашнього насильства, передбачена Стамбульською конвенцією, не застосовується правоохоронною та судовою системою. Так, працівники поліції в протоколах про вчинення адміністративного правопорушення не виокремлюють дитину як свідка домашнього насильства, що зумовлює те, що дитина не набуває статусу потерпілої від домашнього насильства. Зокрема, у процесі дослідження виявлено, що у 81% справ діти не фігурували ні як свідки, ні як потерпілі, оскільки в рішенні суду була відсутня будь-яка згадка про них. Натомість лише у 5% діти були свідками (в судовому рішенні про це зазначається); у 5% діти були визнані судами потерпілими від домашнього насильства.

Водночас досі поширеною залишається практика, коли суди як у справах про притягнення до адміністративної відповідальності за домашнє насильство, так і у справах, які стосуються видачі обмежувального припису, ототожнюють домашнє насильство з конфліктом між батьками щодо виховання дитини, порядком користування майном тощо. Така ситуація призводить до закриття провадження у справі через відсутність події та складу адміністративного правопорушення або відмови у видачі обмежувального припису. Часто суди вимагають докази притягнення кривдника до відповідальності за факти вчинення

домашнього насильства, а самі факти звернення в правоохоронні органи не беруть до уваги як самостійний доказ вчинення насильства.

Попри те, що відсоток справ, в яких суди задовольняли заяву про видачу обмежувального припису, є вищим у порівнянні з тими, в яких суди відмовляли у його видачі (у 43,75% справ суди задовольняли заяву повністю, у 38,75% – задовольняли частково, а в 17,5% – відмовляли повністю), виявлено тенденцію, що суди приймали рішення про видачу обмежувального припису саме у тих справах, де були докази притягнення особи до відповідальності за домашнє насильство раніше. Натомість у тих справах, де такі докази відсутні, суди зазвичай відмовляли через мотивування, що сам факт звернення в правоохоронні органи не може свідчити про вчинення домашнього насильства.

У деяких регіонах України діють спеціалізовані підрозділи поліції, такі як «Поліна», які займаються питаннями домашнього насильства. Ці підрозділи мають відповідну підготовку та досвід для ефективного реагування на такі випадки.

Під час воєнного стану поліція стикається з додатковими труднощами: обмежені ресурси та персонал, зосереджені на забезпеченні громадського порядку та безпеки в умовах війни, ускладнений доступ до деяких населених пунктів через бойові дії або пошкоджену інфраструктуру, зростання кількості випадків домашнього насильства на тлі стресу, втрат та інших наслідків війни.

Якщо ви стали свідком або жертвою домашнього насильства: негайно зверніться до поліції за номером 102, зберігайте докази (фотографії, відео, свідчення), зверніться до спеціалізованих організацій, які надають допомогу постраждалим.

Список використаних джерел:

1. Домашнє насильство. Українська правда. 24 березня 2025. URL: <https://life.pravda.com.ua> (дата доступу 27.03.2025).
2. Про запобігання домашньому насильству в умовах воєнного стану в Україні. URL: <https://hmlnyk2.school.org.ua/pro-zapobigannya-j-protidiju-domashnomu-nasilstvu-v-umovah-voennogo-stanu-v-ukraini> (дата доступу 27.03.2025).
3. Кваша О. Актуальні проблеми запобігання домашньому насильству в умовах воєнного стану : монографія. Київ : Людмила, 2023. 560 с.

ХАТНЮК Юрій,
завідувач кафедри адміністративного права
та поліцейської діяльності ННПФПКП,
кандидат юридичних наук, доцент
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ІНСТИТУЦІЙНО-НОРМАТИВНІ СУПЕРЕЧНОСТІ У ПРАВОВОМУ МЕХАНІЗМІ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ ТА ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНОМУ НАСИЛЬСТВУ*

Нормативне регулювання протидії домашньому насильству та забезпечення гендерної рівності в Україні демонструє поступовий рух у напрямі європейських стандартів, однак у його структурі залишаються суттєві дисбаланси. Зокрема, аналіз законодавства дозволяє зробити висновок про те, що заходи реагування, передбачені у сфері протидії домашньому насильству (застосування корекційних програм для кривдників, винесення обмежувальних приписів, взяття на профілактичний облік), у переважній більшості випадків дублюють механізми, закріплені у законодавстві щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків (зокрема в контексті Закону України № 2866-IV), а також запобігання дискримінації за ознакою статі [1].

Однак ключова відмінність полягає у застосуванні термінового заборонного припису, який згідно із Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» № 2229-VIII вважається одним з найефективніших інструментів негайного реагування на насильницькі дії з боку кривдника [2]. Цей захід дозволяє поліції без рішення суду оперативно усунути кривдника від потерпілої особи, що, в умовах загрози рецидиву насильства, є критично важливим з точки зору захисту життя та здоров'я постраждалих.

Водночас, у справах про гендерно зумовлене насильство, правове поле не передбачає можливості винесення термінового заборонного припису. Такий нормативний пробіл створює ситуацію правової нерівності у захисті потерпілих осіб, з огляду на те, що в обох категоріях випадків — і в домашньому, і в гендерно зумовленому насильстві — найчастіше йдеться про міжособистісні стосунки, які мають (або мали в минулому) ознаки сімейних чи інтимних.

З огляду на зазначене, існує об'єктивна необхідність у законодавчому розширенні повноважень Національної поліції щодо застосування термінових заборонних приписів у справах, пов'язаних із гендерно зумовленим насильством. Така ініціатива має спиратися на принцип функціональної еквівалентності заходів захисту потерпілих, незалежно від юридичної кваліфікації виду насильства, якщо йдеться про однаковий рівень загрози для особи.

* Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать лише автору і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з питань освіти та культури. Ні Європейський Союз, ні грантодавець не можуть за них нести відповідальність.

Правозастосовча практика у справах про домашнє насильство засвідчує наявність сталих підходів до тлумачення кола суб'єктів, які можуть вважатися потерпілими. Хоча Закон України № 2229-VIII включає до суб'єктного складу осіб, які перебувають або перебували у шлюбі, а також інших осіб, які мають спільний побут чи дітей, суди в окремих випадках застосовують звужувальне тлумачення поняття «член сім'ї». Найчастіше причиною відмови у розгляді справи по суті є формальне невстановлення спільного проживання, навіть якщо між сторонами існує історія стосунків, що передбачала емоційну чи економічну залежність, а також наявні докази насильства [6]. У ряді судових рішень (зокрема, у справах № 348/2762/23, № 647/1273/19, № 597/495/24) фіксується підхід, за яким, за відсутності спільного проживання або юридично оформленого обов'язку щодо утримання, особа не визнається членом сім'ї, а отже — й потерпілим у розумінні Закону № 2229-VIII [3-5]. Це призводить до відмови у захисті прав потерпілих, навіть за наявності обґрунтованих даних про насильницькі дії з боку кривдника.

У таких випадках потерпілі, фактично виключені з кола осіб, що підлягають захисту за процедурою, передбаченою законом про домашнє насильство, залишаються без ефективного засобу захисту в межах адміністративного або кримінального провадження. Це вимагає перегляду підходів до тлумачення понять, пов'язаних із родинними та інтимними стосунками, а також запровадження механізмів, що дозволяють урахувувати фактичні взаємини між сторонами, незалежно від їх юридичного статусу.

Список використаних джерел:

1. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 № 2866-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 52. Ст.561.
2. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 5. ст.35.
3. Постанова Надвірнянського районного суду Івано-Франківської області у справі від 22 січня 2024 року № 348/2762/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116563835>
4. Постанова Бериславського районного суду Херсонської області у справі від 16 травня 2019 року № 647/1273/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81806343>
5. Постанова Заліщицького районного суду Тернопільської області у справі від 03 квітня 2024 року № 597/495/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118150682>
6. Kohut, Y., Khatniuk, Yu., Chornomaz, O., & Besaha, I. (2024). Problematic issues of applying an urgent restraining order in cases of domestic and gender-based violence. *Social and Legal Studios*, 7(4), 191-200. <https://doi.org/10.32518/sals4.2024.191>

ШЕВЦОВА Анастасія,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
(*Львівський державний університет внутрішніх справ*)

ЗАПОБІГАННЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ ЯК ГОСТРІЙ СОЦІАЛЬНІЙ ПРОБЛЕМИ

Домашнє насильство є однією з найгостріших соціальних проблем, яка торкається кожного, незалежно від віку, статі чи соціального статусу. Це явище має руйнівний вплив не тільки на жертву, а й на всю родину, спільноту та суспільство в цілому. Запобігання домашньому насильству вимагає комплексного підходу, що включає освітні, правові та соціальні заходи.

Серед причин домашнього насильства можна виділити ряд факторів. Це соціальні та культурні норми, які допускають або навіть виправдовують насильство в родині. У суспільствах, де існує патріархальна модель поведінки, жінки часто стають жертвами насильства з боку своїх партнерів [1, с. 275]. Економічна залежність може змусити жертв залишатися в насильницьких стосунках. Багато скривджених людей не мають можливості покинути токсичні стосунки через відсутність фінансової незалежності.

Також важливо враховувати психологічні аспекти. Люди, які самі стали жертвами насильства в дитинстві, можуть повторювати ці моделі поведінки в дорослому житті. Стрес, алкогольна та наркотична залежність, низький рівень освіти також можуть сприяти виникненню насилля в сім'ї.

Відтак, важливо підвищити обізнаність суспільства про проблеми домашнього насильства. Багато людей не розуміють, що це не лише фізичне, але й психологічне, економічне та сексуальне насильство. Освітні програми, спрямовані на дітей та молодь, можуть допомогти сформувати у них норми здорових стосунків, поваги та емоційної підтримки, нульової толерантності до домашнього насильства. Включення тем про домашнє насильство до навчальних програм у школах та університетах є необхідним кроком у цій справі.

У багатьох країнах жертви насильства стикаються з нерозумінням та навіть осудом, що знижує їхню готовність звертатися по допомогу. Важливо створювати спеціалізовані центри, де жертви можуть отримати психологічну та юридичну підтримку, а також притулок від кривдника.

Варто розвивати програми реабілітації для агресорів. Часто причини домашнього насильства криються в особистих травмах, стресах чи відсутності моделей здорової поведінки. Програми, які допомагають кривдникам зрозуміти свої дії та навчитися контролювати агресію, можуть зменшити ризик повторних правопорушень.

А. Богатирьов зауважує, що злочинність, зокрема насильство, руйнує громадський порядок і викликає соціальні деформації. Вітчизняні вчені, у тому числі кримінологи, шукають способи боротьби з домашньою злочинністю, що

пов'язано з кризою культурного розвитку, правовим нігілізмом і соціальними проблемами [2, с. 202].

Запобігання домашньому насильству є складним і багатогранним завданням, яке вимагає комплексного підходу. Важливо зосередитися не лише на покаранні злочинців, а й на поліпшенні умов життя, вихованні свідомості суспільства та створенні ефективних механізмів підтримки жертв. Наукові дослідження підтверджують, що домашнє насильство тісно пов'язане з соціальними, культурними та психологічними проблемами, що вимагає від фахівців пошуку нових стратегій для його подолання. Співпраця між державними органами, суспільством і науковою спільнотою є ключем до формування здорового середовища, де насильству не має місця, а кожен член суспільства відчуває себе у безпеці.

Також важливо, щоб суспільство не закривало очі на проблему. Кожен з нас може стати свідком або жертвою домашнього насильства. Наявність підтримуючого оточення, готового вислухати і допомогти, може стати рятівною соломинкою для багатьох.

Зрештою, запобігання домашньому насильству – це не лише задача жертви або держави, це відповідальність усього суспільства. Тільки так ми зможемо побудувати суспільство, в якому насильство не матиме місця, а любов і підтримка стануть основою всіх стосунків.

7 грудня 2017 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». Цей закон закладає правові та організаційні основи для профілактики домашнього насильства, а також визначає органи та установи, які відповідають за виконання заходів у цій галузі [3].

Отже, запобігання домашньому насильству є важливою складовою справедливого та безпечного суспільства. Це вимагає зусиль з боку держави, громадських організацій та суспільства в цілому. Впроваджуючи ефективні стратегії та програми, ми можемо допомогти зменшити випадки насильства в сім'ях і створити умови для здорових, підтримуючих стосунків між людьми. Кожен з нас може стати частиною змін, ставлячи запитання, розглядаючи проблеми та підтримуючи тих, хто цього потребує.

Список використаних джерел:

1. Сукмановська Л.М. Історичні аспекти виникнення проблеми домашнього насильства. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. (Серія юридична). 2016. № 3. С. 272-281.
2. Богатирьов А.І. Кримінологічний погляд на проблему домашньої злочинності. *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. 2019. Вип. 3 (87). С. 202-208.
3. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення: 24.10.2024).

ШЕВЧУК Наталія,
Прокурор другого відділу процесуального керівництва
управління процесуального керівництва у кримінальних
провадженнях слідчих територіального управління
Державного бюро розслідувань
Київської міської прокуратури
Кандидат юридичних наук

КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ДОМАШНІМ НАСИЛЬСТВОМ

Питання кваліфікації злочинів, пов'язаних із домашнім насильством, зберігає актуальність як одна з найскладніших проблем у судовій практиці України. Незважаючи на імплементацію положень Стамбульської конвенції, українські суди та правоохоронні органи стикаються з численними проблемами тлумачення та застосування відповідних правових положень.

Правова проблема полягає у глибинному протиріччі між формальним і комплексним підходами до визначення злочинів, пов'язаних із домашнім насильством. Домінуючий у практиці судів до 2019 року формальний підхід зводив поняття такого злочину виключно до наявності ознак, передбачених у статті 126-1 КК України, зокрема систематичності вчинення діяння та наявності сімейних чи близьких стосунків між особами. Відмова потерпілого від обвинувачення у такому випадку також часто клалася в основу судових рішень про закриття провадження. Такий підхід призводив до систематичних відмов у відкритті касаційного провадження за скаргами прокурорів, що безпосередньо суперечить принципам ефективного захисту постраждалих від домашнього насильства та перешкоджає реалізації правосуддя у повному обсязі.

Натомість у комплексному підході, який був викладений у ухвалі Верховного Суду від 28 листопада 2019 року у справі № 453/225/19, суддями витлумачено поняття злочину, пов'язаного з домашнім насильством, як оціночне, що вимагає врахування ширшого кола обставин, зокрема психологічного тиску, ізоляції, економічного насильства та інших форм, які не завжди відображені у формальному визначенні статті 126-1 КК України. За цим підходом визнано багатовимірність і складність домашнього насильства. Останнє не може бути адекватно кваліфіковане лише через жорсткі формальні критерії [1; 13]. Об'єднана палата Касаційного кримінального суду Верховного Суду у постанові від 12 лютого 2020 року визначила, що злочином, пов'язаним із домашнім насильством, є будь-яке кримінальне правопорушення, обставини вчинення якого містять хоча б одну із ознак, перелічених у ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 № 2229-VIII (надалі – Закон № 2229-VIII), незалежно від їх наявності в інкримінованій статті КК України. Заборона закриття кримінального провадження за п. 7 ч. 1 ст.

284 КПК України застосовується до таких злочинів за умови пред'явлення обвинувачення та забезпечення права на захист [2]. Закон № 2229-VIII розширює поняття домашнього насильства, включаючи фізичне, сексуальне, психологічне та економічне насильство, вчинене у сім'ї, між родичами або спільно проживаючими особами, незалежно від факту спільного проживання. Фізичне насильство, відповідно до закону, охоплює широкий спектр насильницьких дій, від побоїв до незаконного позбавлення волі. Доповнення ч. 1 ст. 67 КК України п. 6-1 встановлює обтяжуючу обставину за вчинення злочину щодо осіб, з якими винний перебуває або перебував у сімейних або близьких відносинах. Верховний Суд неодноразово підкреслював, що для визнання злочину пов'язаним із домашнім насильством необхідне відповідне формулювання обвинувачення з встановленням фактичних обставин, що підтверджують наявність насильства та сімейних чи близьких стосунків між сторонами, що забезпечує комплексний підхід до кваліфікації таких злочинів та унеможливорює формальне звуження змісту поняття домашнього насильства [3-9]. Вказані правові позиції зберігають актуальність і на сьогоднішній день [10; 11].

Хоча законодавча заборона, передбачена у п. 7 ч. 1 ст. 284 КПК України, унеможливорює закриття кримінального провадження у справах, пов'язаних із домашнім насильством, на підставі відмови потерпілого від обвинувачення, це не виключає застосування правових наслідків, передбачених за фактом примирення сторін. Примирення винного з потерпілим, врегульоване статтею 46 Кримінального кодексу України, є окремою підставою звільнення від кримінальної відповідальності, що тягне за собою обов'язкове закриття кримінального провадження відповідно до п. 1 ч. 2 ст. 284 КПК України.

Відмова потерпілого від підтримання обвинувачення у приватному порядку і примирення сторін мають подібний процесуальний наслідок – припинення кримінального переслідування, однак ці інститути реалізують різні юридичні природи правовідносин між учасниками кримінального провадження. Відмова потерпілого є одностороннім волевиявленням, що стосується припинення приватного обвинувачення, тоді як примирення передбачає двосторонню угоду, що містить елементи відновлення порушених прав і відшкодування шкоди. Відтак законодавець чітко розмежував ці підстави, закріпивши їх у різних пунктах ст. 284 КПК України, що підкреслює необхідність диференційованого підходу до їх правового регулювання та застосування в судовій практиці, з урахуванням специфіки справ, пов'язаних із домашнім насильством [12].

Список використаних джерел:

1. Ухвала Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 28 листопада 2019 року у справі № 453/225/19.
2. Постанова Об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 12 лютого 2020 року у справі № 453/225/19.
3. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 25 лютого 2020 року у справі № 442/2191/19.

4. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 10 березня 2020 року у справі № 531/270/19.
5. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 19 березня 2020 року у справі № 675/813/19.
6. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 31 березня 2021 року у справі № 155/457/20.
7. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 22 грудня 2021 року у справі № 738/543/21.
8. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 06 березня 2023 року у справі № 725/3827/20
9. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 27 вересня 2023 року у справі № 550/967/22.
10. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 02 квітня 2025 року у справі № 727/6730/24.
11. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 13 травня 2025 року у справі № 563/95/24.
12. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 14 травня 2024 року у справі № 454/3956/23.
13. Ясінська М. Злочин, пов'язаний з домашнім насильством: правові проблеми та практичні рекомендації. *ЮРЛІГА*. 2020. 20 січня. URL: <https://jurliga.ligazakon.net/> (дата звернення: 22.05.2025).

ШУРІН Андрій,
здобувач третього рівня вищої освіти
(Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука)

РОЛЬ ПРОФСПІЛОК У ПРОТИДІЇ ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНОМУ НАСИЛЬСТВУ

Проблематика насильства у світі праці, зокрема в її гендерно зумовленому аспекті, становить одне з центральних викликів сучасного правового, соціального та інституційного розвитку. Профспілки, як представницькі організації працівників, дедалі активніше формують порядок денний у сфері запобігання та реагування на насильство, пропонуючи не лише правозахисні, але й трансформаційні інструменти втручання. Вони виступають суб'єктами, здатними інтегрувати у свої стратегії одночасно індивідуальний захист постраждалих і системні зміни нормативного середовища, демонструючи ефективну взаємодію між адвокацією, соціальним діалогом та культурним реформуванням робочих відносин.

Досвід міжнародних профспілкових ініціатив свідчить про багаторівневу, гнучку та креативну практику протидії насильству. Від символічних кампаній до

колективно-договірному врегулюванню, профспілки в різних галузях формують сталі моделі реагування на насильство, вкорінюючи принципи гендерної рівності у внутрішні політики, навчальні програми, консультаційні послуги та процеси ухвалення рішень. Показовими є практики південноафриканської профспілки NUM, яка чітко позиціонувала питання насильства як публічний і профспілковий інтерес, а також приклади канадських організацій USW та UNIFOR, що системно інтегрували профілактику насильства в чоловічі освітні програми. Європейський профспілковий простір, зокрема освітні та банківські галузі, також відзначаються активним залученням до адвокації змін – шляхом кампаній, декларацій, укладення угод з роботодавцями та розроблення внутрішніх механізмів скарг [1].

Особливої ваги профспілковий рух набуває у сфері колективного законотворчого впливу. Профспілкові об'єднання домоглися впровадження інноваційних правових норм, які визнають соціальну вразливість жертв насильства в трудовому середовищі та забезпечують їм додаткові гарантії. Так, у низці країн – Новій Зеландії, Філіппінах, Канаді – було закріплено право на оплачувану відпустку у разі домашнього насильства [1]. На рівні Європейського Союзу профспілки, зокрема Європейська конфедерація профспілок (ETUC), активно просувають ідею спеціального регуляторного інструменту щодо насильства на роботі, вказуючи на недостатність загальних норм трудового права для ефективного запобігання гендерно зумовленому насильству. Ініціативи, що виникли у відповідь на нові форми вразливості в умовах пандемії COVID-19 – зокрема щодо регулювання онлайн-насильства, – стали маркером оперативної реакції профспілок на змінене соціальне поле [2].

Невід'ємним інструментом транснаціонального впливу стало прийняття Конвенції МОП №190, яка репрезентує нову парадигму міжнародного регулювання у сфері праці. Вперше у правовій історії закріплено універсальне право на працю, вільну від насильства та домагань, включно з гендерними формами. Ратифікація цієї Конвенції великою кількістю країн значною мірою стала результатом мобілізації профспілкового ресурсу, що свідчить про здатність цих організацій виступати не лише посередниками між працівниками та роботодавцями, а й рушіями міжнародної правової еволюції. Типові політики, посібники, шаблони колективних договорів, запропоновані глобальними профспілковими об'єднаннями, такими як UNI Global Union, ITUC та ETUCE, становлять ефективний інструментарій для гармонізації локальних правових систем з міжнародними стандартами [2; 3].

Юриспруденція Європейського суду з прав людини відіграє роль неформального вектору для формування профспілкової адвокації. Попри відсутність безпосередньої участі профспілок у справах щодо гендерного насильства, практика Суду чітко окреслює стандарти, яким має відповідати державна політика. Рішення у справах *C. v. Румунія* (2022) та *Vučković v. Хорватія* (2023) підтверджують, що насильство на робочому місці є не лише порушенням приватного життя, а й формою нелюдського чи принизливого

поводження, забороненого Конвенцією. Відтак, вимоги профспілок щодо превентивних і реактивних механізмів у сфері гендерного насильства мають потужне правове підґрунтя в системі європейських цінностей [4; 5].

Механізми підтримки, які розвивають профспілки, охоплюють юридичний, психологічний, матеріальний, інституційний та інформаційний виміри. Юридичний супровід передбачає не лише консультації, а й процесуальне представництво, спрямоване на закріплення обов'язку роботодавця діяти проактивно. Психологічна допомога реалізується через освітні програми для профспілкових активістів, спрямовані на розпізнавання насильства та надання первинної допомоги. Матеріальна підтримка інституціоналізується через включення відпусток та гнучкого графіку в колективні договори. Інституційний рівень охоплює створення спеціальних комітетів, процедур розгляду скарг, а також закріплення принципів нульової толерантності до насильства. Просвітницька діяльність реалізується через кампанії, посібники, тренінги, спрямовані на формування нової етичної культури всередині професійних спільнот.

Таким чином, профспілки дедалі чіткіше артикулюють свою місію не лише в категоріях трудових прав, а як агенти культурної трансформації, спрямованої на деконструкцію толерантності до насильства в робочих середовищах. Вони формують не лише інституційні, а й моральні орієнтири, відображаючи еволюцію розуміння гідності праці. Подальший розвиток профспілкових повноважень у сфері колективного захисту, зокрема у питаннях безпеки та гідності на роботі, є ключовим для побудови справедливих, інклюзивних і вільних від насильства трудових відносин.

Список використаних джерел:

1. Domestic violence is a trade union issue. *IndustriALL Global Union*. 25.11.2020. URL: <https://www.industrialunion.org/domestic-violence-is-a-trade-union-issue> (дата звернення: 26.05.2025).
2. Trade Unions demand an end to Violence against Women and Girls in work and in society. *Irish Congress of Trade Unions*. 26.11.2024. URL: <https://www.ictu.ie/blog/trade-unions-demand-end-violence-against-women-and-girls-work-and-society> (дата звернення: 26.05.2025).
3. Trade Unions In Action Against Gender-based Violence: 16 Days Of Activism. *ITUC*. 25.11.2024. URL: <https://www.scoop.co.nz/stories/WO2411/S00249/trade-unions-in-action-against-gender-based-violence-16-days-of-activism.htm> (дата звернення: 26.05.2025).
4. C. v. Romania : рішення ЄСПЛ від 30.08.2022 у справі № 47358/20. *Європейський суд з прав людини*. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-218933> (дата звернення: 26.05.2025).
5. Vučković v. Croatia : рішення ЄСПЛ від 12.12.2023 у справі № 15798/20. *Європейський суд з прав людини*. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-229399> (дата звернення: 26.05.2025).

ЯНЧИК Маріанна,
адвокат

ПРОБЛЕМИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ СТ. 173-2 КУПАП: МІЖ ДОМАШНІМ І ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНИМ НАСИЛЬСТВОМ²

Аналіз адміністративно-деліктної практики у сфері запобігання насильству свідчить про суттєві труднощі у проведенні межі між домашнім та гендерно зумовленим насильством в межах застосування статті 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення [1]. Вказана норма містить єдину диспозицію, що одночасно передбачає відповідальність за обидва види насильства, проте не розрізняє їх за окремими кваліфікуючими ознаками.

Фактична тотожність складів адміністративного правопорушення у зазначених двох формах насильства зумовлює правозастосовну невизначеність. Більшість матеріалів, які документуються органами поліції та передаються до суду, кваліфікуються саме як домашнє насильство, навіть у тих випадках, коли наявні ознаки гендерної мотивації в діях правопорушника. Така практика пояснюється недостатньою сформованістю судової доктрини щодо кваліфікації випадків насильства за ознакою статі, а також обмеженістю адміністративного законодавства у визначенні понятійного апарату.

Показовим є те, що в Єдиному державному реєстрі судових рішень зафіксовано лише одну постанову, в якій дії особи були кваліфіковані саме як насильство за ознакою статі, без ототожнення з домашнім насильством (справа № 129/2514/21) [2]. У переважній більшості випадків суди, розглядаючи провадження за ст. 173-2 КУПАП, одночасно посилаються як на Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», так і на Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», не конкретизуючи правову природу конфлікту (див., наприклад, рішення № 682/147/24 чи № 749/695/20) [3; 4].

Відтак, некоректна кваліфікація правопорушення призводить до того, що суди закривають провадження через відсутність складу адміністративного правопорушення — здебільшого на тій підставі, що між особами не існує правових чи фактичних зв'язків, які дозволили б вважати їх членами однієї сім'ї або особами, об'єднаними побутом чи обов'язками щодо утримання. Таким чином, ключовим бар'єром для реалізації адміністративної відповідальності виявляється відсутність спеціального суб'єкта, якого вимагає конструкція домашнього насильства.

Разом з тим, така ситуація має деякий прагматичний позитив. Коли дії особи кваліфікуються саме як домашнє насильство, уповноважений суб'єкт

² Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать лише автору і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з питань освіти та культури. Ні Європейський Союз, ні грантодавець не можуть за них нести відповідальність.

Національній поліції отримує додатковий інструмент — можливість застосування термінового заборонного припису, що є ефективним засобом попередження повторного насильства. У випадках насильства за ознакою статі, такий інструмент застосування на сьогодні відсутній, що суттєво знижує рівень захисту потерпілих.

Таким чином, вказане свідчить про потребу у чіткій диференціації складів правопорушення, внесенні змін до КУпАП щодо автономізації поняття «насильство за ознакою статі», а також необхідність доповнення повноважень Національної поліції інструментами негайного адміністративного реагування у справах такої категорії.

Список використаних джерел:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. Додаток до № 51. Ст.1122.
2. Постанова Гайсинського районного суду Вінницької області у справі від 07 вересня 2021 року № 129/2514/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99405893>
3. Постанова Щорського районного суду Чернігівської області у справі від 25 серпня 2020 року № 749/695/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91137719>
4. Постанова Славутського міськрайонного суду Хмельницькій області у справі від 25 січня 2024 року № 682/147/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116526377>

Запобігання та протидія домашньому насильству в час суспільно необхідної ізоляції: збірник тез доповідей учасників науково-практичного круглого столу (26 травня 2025 року). ЛьвДУВС

Co-funded by the
European Union

Наукове видання

ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В ЧАС СУСПІЛЬНО НЕОБХІДНОЇ ІЗОЛЯЦІЇ

*Матеріали круглого столу
26 травня 2025 року*

Опубліковано в авторській редакції

Запобігання та протидія домашньому насильству в час суспільно необхідної ізоляції: збірник тез доповідей учасників науково-практичного круглого столу (26 травня 2025 року) / упор. Ю. А. Хатнюк, І. В. Бесага. Львів. Львівський державний університет внутрішніх справ, 2025. 93 с.

Матеріали круглого столу містять тези доповідей та повідомлень, які були оприлюднені й обговорені під час проведення науково-практичного заходу «Запобігання та протидія домашньому насильству в час суспільно необхідної ізоляції», що відбувся у Львівському державному університеті внутрішніх справ 26 травня 2025 року.